

Hományi András Ferenc¹

Budapest Főváros XVIII. kerület 2014. évi Önkormányzati választásának lehetséges kimenetele a kerület választástörténetének tükrében*

* Ez úton szeretnék köszönetet mondani Hubai László Úrnak dolgozatomhoz nyújtott minden segítségért! Külön köszönet a Budapest XVIII. kerületi Helytörténeti Gyűjtemény munkatársainak, hogy a közgyűjtemény anyagát a rendelkezésemre bocsátották, valamint a Budapest Fővárosi Levéltár munkatársainak az adatgyűjtéshez adott segítségükért!

I. Bevezető (megközelítés)

A rendszerváltás lezárásaként újra lehetségessé vált helyi szinten is legitim vezetők választása. Ennek mára komoly történelme van, történeti és összehasonlító elemzése, így tudományos kifejtése indokolt az egyes települések szintjén is. Átfogó az egész önkormányzati választásokat feldolgozó munka már született, azonban településünk részletes választástörténeti feldolgozása nem történt meg.

Tekintettel arra, hogy 1994 óta ezen a településen dolgozom a Budapest Főváros XVIII. kerületi Polgármesteri Hivatalában, valamint, hogy hivatalba lépésem évétől részt veszek az önkormányzati választások lebonyolításában, így részben saját munkaterületem történetét is írom, mikor a téma kifejtésére vállalkozom.

A választások eredményeinek előzetes latolgatása szinte részévé vált az életünknek. Véleményem szerint jogosan, hiszen kihat a mindennapjaink alakulására. A számos, inkább „delphoi jósdát” idéző előrejelzés mellett, azonban ha biztos végeredményeket nem is, de következtetéseket mindenképpen lehet és érdemes is levonni az elmúlt 20 év választási eredményeiből, ami többé-kevésbé kirajzolja a lehetséges eredményeket. Munkámat ezen tapasztalatok összegzésére szánom.

II. A település bemutatása²

Budapest XVIII. kerülete 1950. január 1-jén alakult két fő részből, Pestszentlőrinc és Pestszentimre településekből. A kerület állandó lakosainak száma 95.257 fő (2001), területe 38,61 négyzetkilométer, népsűrűsége 2.467,2 fő/km² (2001). A kerület főleg lakófunkciójú peremkerület, nagyrészt laza családi házas beépítéssel, több sűrűn beépített lakóteleppel és néhány ipari létesítménnyel. A kerület területén található a Liszt Ferenc nemzetközi repülőtér, valamint az Országos Meteorológiai Szolgálat Központi Előrejelzője és a Központi Légekörfizikai Intézet is. Választópolgárainak száma ~ 82.000 fő (2010).

A település városrészei:

	név	népesség (2001) ³
1	Krepuska Géza (Alacskai úti) lakótelep	2.083 fő
2	Almáskert	-
3	Bélatelep	1.285 fő
4	Belsőmajor	1.687 fő

¹ Budapest Főváros XVIII. kerületi Helyi Választási Iroda munkatársa, Választási tanácsadó.

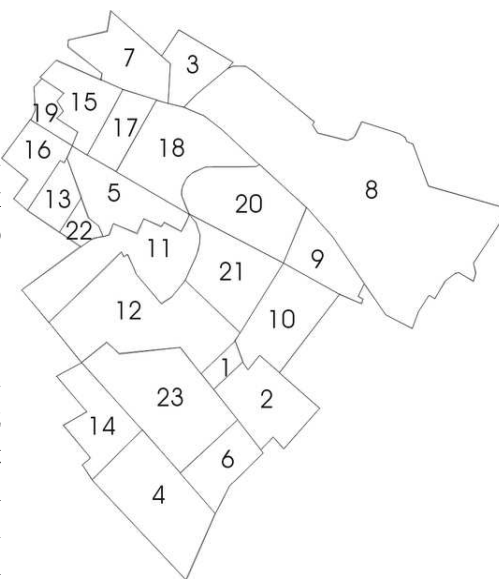
² http://hu.wikipedia.org/wiki/Budapest_XVIII._kerülete.html (2014. május 5.)

³ http://hu.wikipedia.org/wiki/Budapest_XVIII._kerülete#cite_note-portal.ksh.hu-7.html (2014. május 5.)

5	Bókaytelep	5.093 fő
6	Erdőskert	1.972 fő
7	Erzsébettelep	3.565 fő
8	Ferihegy	706 fő
9	Ganzkertváros	2.906 fő
10	Ganztelep	3.745 fő
11	Gloriett telep	6.951 fő
12	Halmierdő	41 fő
13	Havannatelep	17.377 fő
14	Kossuth Ferenc-telep	4.334 fő
15	Lakatos-lakótelep	6.730 fő
16	Liptáktelep	3.242 fő
17	Lónyaytelep	2.501 fő
18	Miklóstelep	3.064 fő
19	Rendessytelep	1.763 fő
20	Szemeretelep	7.405 fő
21	Szent Imre-kertváros	5.471 fő
22	Szent Lőrinc-telep	4.310 fő
23	Újpéteritelep	10.162 fő

III. Tézis

Budapest 18. kerülete nem egyértelműen sorolható be sem bal-, sem jobboldali orientációjú települések közé, ezért alapvetően az országban uralkodó közhangulat határozza meg az adott választás kimenetelét. Bizonyos, hogy így lesz ez 2014-ben is. „Egy adott (választási) földrajzi egységben (pl.: szavazókör) magától értetődően egyszerre többféle pártszimpátia van jelen. E pártpreferenciák sajátos, az adott területre jellemző politikai mintázatot mutatnak.”⁴ A település szerkezetéből adódóan természetesen vannak inkább bal-, illetve jobboldali kötődésű településrészek, de ezek önmagukban nem képesek a választási eredményt eldönteni. A vizsgálatok általános megállapítása itt is érvényesül, hogy a lakótelepek inkább baloldali érzelműek, míg a kertvárosi részekben élők inkább a jobboldalnak kedveznek. Az alacsonyabb státuszú településrészek választási hajlandósága mindig jóval elmarad a magasabb státuszú településrészekéhez képest. Ez igaz a lakosság vonatkozásában is. Ebből következően viszont nagyobb választói tartalékokkal is rendelkezik az alacsonyabb státuszú településrészekben élő, inkább baloldali beállítottságúakat lefedő terület, mivel a jobboldali beállítottságú, magasabb státuszú szavazók alapvetően hajlamosabbak maguktól, önmagáért a választásért részt venni. Egy intenzívebb választási mozgósítás, itt egyértelműen a baloldali jelölteket hozhatja kedvezőbb helyzetbe. „Nagyobb az esély arra, hogy a lecsúszottak egy része valamilyen tényező hatására mégis elmenjen szavazni, mint arra, hogy a felső középosztályba tartozók valamilyen okból ne vegyenek részt

⁴ Hubai László: A választói magatartás kontinuitása 1990-2002, Politikatudományi szemle 2002. 1-2. szám 96. oldal;

a választáson.”⁵

Meghatározó lehet az országgyűlési választások eredménye a települési választás kimenetelét illetően is. Ki fogja képviselni a települést a parlamentben. Milyen intézkedéseket fog hozni az országgyűlés az Önkormányzati választásokig. A közhangulatot érintő események, intézkedések lesznek-e? Tud-e politikai előnyt kovácsolni a kerületben most induló csatornázásából a jelenleg regnáló vezetés?

Kormányzati és ellenzéki politikai szereplők között összefogás minimálisan várható. Leginkább az országos szinten is megjelenő FIDESZ – KDNP és az MSZP – Együtt2014 – PM szövetségek valószínűsíthetőek. Tekintettel arra, hogy helyi szinten nincs mandátumszerzési küszöb, így a kisebb szervezetek is megkísérlik elérni az egy mandátum megszerzéséhez szükséges szavazatszámot.

Véleményem szerint a 14 egyéni körzetből 5 – 5 egyértelműen a bal-, illetve a jobb oldalé. A maradék hat körzetben akár néhány szavazaton múlhat majd, ki válik képviselővé a két nagy párt jelöltjei közül. Itt a jelölő szervezetek részéről kulcskérdés, hogy megtalálják-e azt az embert akinek ismertsége, elfogadottsága elősegítheti a mandátum megszerzését, valamint miként tudnak majd mozgósítani. A képviselő-testületben a többség megszerzéséhez sem elhanyagolható, hogy a kompenzációs listára mennyi töredékszavazatot tudnak majd a nagyobb pártok, jelölő szervezetek felhalmozni. Itt három, négy mandátum sorsa fog eldőlni közöttük. A maradék két – három kompenzációs mandátumon a többi jelölő szervezet fog osztozni.

Tézis előfeltételei:

- A területi egyéni választási körzetek kialakításukban (1998-2010) nagyfokú kontinuitást mutatnak.
- A szavazókörökön belül viszonylag homogén a lakosság státuszbeli összetétele.
- A település a 2014. január 1-i lakosságszám alapján nem fogja átlépni a 100.000 főt, így 14 egyéni körzet kerül kialakításra, akárcsak az előző, 2010-es választás esetében.
- Következtetéseimet a közgyűlés összetételére (pártokra) leadott szavazatokból kívánom levonni, mert itt a legkisebb a szavazat hasznosulásának befolyásoló ereje.

Tézis feltevései:

1. Budapest XVIII kerületben is igaz, ami országosan már bizonyított, hogy az alacsonyabb státuszú településrészek alacsonyabb, míg a magasabb státuszú településrészek esetében magasabb a választói aktivitás;
2. Budapest XVIII kerületben is igaz, ami országosan már bizonyított, hogy az alacsonyabb státuszú településrészek inkább a baloldal, míg a magasabb státuszú településrészek esetében a jobb oldal támogatottsága nagyobb a kerületi átlaghoz képest;
3. Az egyéni tényezőnek (jelölt személye) legfeljebb közvetett szerepe van. „Annak a valószínűsége, hogy a választók általában személyesen ismernék az egyéni képviselőket vagy tevékenységüket, egy nagyvárosban elég kicsi. Egy egyéni választókerületre ma átlagosan több mint 3750 választó jut. A körzetek határa (több esetben a száma is) változik választásról választásra, tehát a folyamatosság sem biztosított. Az egyéni körzet nem közigazgatási egység, az esetek többségében még önálló városrész sem.”⁶ „Mindezek fényében nem célravezető, ha az egyéni képviselők eredményeit elemezzük részletesen, jobb, ha inkább kerületi szinten, az egyéni képviselők párthovatartozása szerinti eredményéből vonunk le

⁵ Fejtl István – Ignác Károly: Önkormányzati Választások Budapesten 1867 – 2010, Napvilág Kiadó 2010; 270.oldal;

⁶ Fejtl István – Ignác Károly: Önkormányzati Választások Budapesten 1867 – 2010, Napvilág Kiadó 2010; 270.oldal;

következtetéseket.”⁷

4. A 2014.évi önkormányzati választás az egyéni választókerületekben fog eldőlni.

IV. Jogszabályi háttér, jogszabályi változások

1. Elvi alapok

A helyi önkormányzathoz való jog az adott közigazgatási egység választópolgárainak a közösségét illeti meg.

A *választási szervek* a választásokat lebonyolító és felügyelő választási bizottságok és ezek végrehajtó apparátusai, a választási irodák. Önkormányzati választások esetén szavazatszámlláló bizottság, helyi választási bizottság, területi választási bizottság és nemzeti választási bizottság működik.

Lakosság azon személyek száma, akiknek a polgárok személyi és lakcím adatait tartalmazó nyilvántartásban szereplő lakóhelye, lakóhely hiányában tartózkodási helye az adott település közigazgatási területén található, vagy akiknek a lakóhelye csak az adott település megnevezését tartalmazza.⁸

Választójogosult (választó és választható) minden nagykorú magyar állampolgár, valamint az EU más tagállamának polgára aki az adott településen érvényes állandó lakóhellyel rendelkezik, A menekültként, bevándorlóként vagy letelepedettként elismert nagykorú személyek szintén szavazhatnak (választó).

A *választókerület* a földrajzilag egybefüggő, területileg lehatárolt választási egység. A választásra jogosultak száma a választókerületekben megközelítően azonos kell legyen.

Töredékszavazatok azok a leadott, de mandátumot nem eredményező szavazatok, amelyeket a jelölő szervezetek, pártok vesztes egyéni jelöltjei kaptak.

A *mandátum* társadalmi, különösen politikai jellegű megbízás, felhatalmazás.

2. Törvényi szabályozás

2.1. Alaptörvény

„Az általános és egyenlő választójog alapján közvetlenül és titkos módon választott települési képviselő a település egészéért vállalt felelősséggel képviseli választóinak érdekeit, ami azt jelenti, hogy választókerületének céljait a település egészének érdekeit figyelembe véve kell érvényesítenie.”⁹

„A rendszerváltás után a tanácsrendszer helyébe lépő önkormányzati rendszert a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 1990. évi módosítása alapozta

⁷ Fejtl István – Ignác Károly: Önkormányzati Választások Budapesten 1867 – 2010, Napvilág Kiadó 2010; 272. oldal;

⁸ 2010. évi L. törvény 2. §;

⁹ Választási füzetek 91. Belügyminisztérium/OVI, Budapest, 2002, 9. oldal.

meg.”¹⁰ Rendelkezései alapján az adott település választópolgárainak közösségét megilleti a helyi önkormányzás joga, amely a helyi közügyek önálló intézését, a helyi közhatalomnak a lakosság érdekében való gyakorlását jelenti.

Az önkormányzatok önrendelkezésének jogát már az Alkotmány majd az Alaptörvény rendelkezései is elismerik. A jog gyakorlása szempontjából az alaptörvénybe való rögzítés garanciális jelentőségű. Az alaptörvény Államról szóló részének 31. cikkének értelmében a helyi közösség alapvető joga helyi ügyeinek vitele. *„Magyarországon a helyi közügyek intézése és a helyi közhatalom gyakorlása érdekében helyi önkormányzatok működnek.”*

Általános alapelvként mondja ki a magyar választójogi szabályozás a négy demokratikus alapnormáját a választásnak. Ezek a választások alapelvei: az egyenlő és általános választójog, valamint a titkos és közvetlen szavazás. Lényegében valódi választásról akkor beszélhetünk ha ezek hiánytalanul megvalósulnak. Ezen jogokat az alaptörvény 35.cikke ki is mondja: (1) *„A helyi önkormányzati képviselőket és polgármestereket a választópolgárok általános és egyenlő választójog alapján, közvetlen és titkos szavazással, a választók akaratának szabad kifejezését biztosító választáson, sarkalatos törvényben meghatározott módon választják.”*

(2) *„A helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választását a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek előző általános választását követő ötödik év október hónapjában kell megtartani.”*

(3) *„A képviselő-testület megbízatása a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választásának napjáig tart. Jelöltek hiányában elmaradt választás esetén a képviselő-testület megbízatása meghosszabbodik az időközi választás napjáig. A polgármester megbízatása az új polgármester megválasztásáig tart.”*

2.2. Önkormányzati törvény, Önkormányzati választójogi törvény

„Az alkotmányban (alaptörvényben) lefektetett alapvető elveknek és szabályozásoknak megfelelően került elfogadásra a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény. (...) Általános rendelkezései között rögzíti a helyi önkormányzás lényegi elemeit: az önállóságot, a demokratikus helyi hatalomgyakorlás, és az önkormányzati jogok bírósági védelmének követelményeit.”¹¹

A önkormányzatiság és a választások szempontjából a legfontosabb paragrafusok a következők:

1. § (1) *„A község, a város, a főváros és kerületei, valamint a megye önkormányzata (a továbbiakban: helyi önkormányzat) a feladat- és hatáskörébe tartozó helyi érdekű közügyekben (a továbbiakban: helyi közügy) önállóan jár el.”* (4) *„A helyi önkormányzat - a választott helyi képviselő-testület által, vagy a helyi népszavazás döntésével - önként vállalhatja minden olyan helyi közügy önálló megoldását, amelyet jogszabály nem utal más szerv hatáskörébe.”*

2. § (1) A helyi önkormányzat érvényre juttatja a népfelség elvét, helyi közügyekben demokratikus módon, széles körű nyilvánosságot teremtve kifejezi és megvalósítja a helyi közakaratot.

5. § A helyi önkormányzati jogok a településen választójoggal rendelkező lakosok (továbbiakban: választópolgárok) közösségét illetik meg. A választópolgárok az

¹⁰ Választási füzetek 91. Belügyminisztérium/OVI, Budapest, 2002, 6. oldal.

¹¹ Választási füzetek 91. Belügyminisztérium/OVI, Budapest, 2002, 7. oldal.

önkormányzati testületbe választott képviselőik útján, és a helyi népszavazáson való részvételükkel gyakorolják az önkormányzathoz való közösségi jogukat.

Ezzel összhangban került elfogadásra az *1990. évi LXIV. törvény a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról* (Övjt.). Ez a jogszabály volt hivatott az önkormányzati választás anyagi jogi szabályozására. A jogszabályt többször módosították, míg 2010. június 14-én váltotta az új 2010. évi L. önkormányzati választási törvény váltotta.

1990-ben az első szabályozás a következők szerint rendelkezett:

A választókerületek vonatkozásában:

A 9. § (1) bekezdés értelmében „A 10.000-nél több lakosú településen és a fővárosi kerületben a képviselőket a két szavazatos választási rendszerben (43-45.§) választják.” (2) „A képviselők felét egyéni választókerületekben választják, a képviselők másik fele listáról kap mandátumot.” (3) Az egyéni választókerületek és a listás mandátumok száma: d) „70.000 lakosig és a fővárosi kerületekben legalább 16 egyéni választókerület és 15 listás mandátum.” (4) „Minden további 10.000 lakos után kettővel nő a képviselő-testület – eggyel az egyéni választókerületben választott, eggyel a listás – tagjainak száma.”

A választók nyilvántartása vonatkozásában:

A 12. § (1) bekezdése értelmében „A szavazókörök számát, sorszámát és területi beosztását a jegyző legkésőbb a választás napja előtt 40 nappal állapítja meg úgy, hogy egy szavazókörre mintegy 600-1000 választópolgár jusson.”

A jelölés vonatkozásában kimondja, hogy (25.§ (2)) minden választópolgár csak egy jelöltet ajánlhat. Ha a választópolgár több jelöltet is ajánlott, valamennyi ajánlása érvénytelen. Jelöltet ajánlani személyesen a hivatalban elhelyezett ajánlóíven, továbbá a hivatalhoz megküldött levélben vagy ajánlószelvényen lehet amelyet egy erre rendszeresített lepecsételt urnába kell bedobni. „Képviselőjelölt az, akit a választókerület választópolgárainak 1%-a jelöltnek ajánlott.” (27.§)

A 29. § (1) bekezdés értelmében „A két szavazatos választási rendszerben listát az a párt, társadalmi szervezet indíthat, amely az egyéni választókerületek legalább egynegyedében jelöltet állított.”

A két szavazatos választási rendszer vonatkozásában:

A 44. § (1) bekezdése kimondja, hogy „Az egyéni választókerületben az első választási fordulón az a jelölt lesz képviselő, aki a legtöbb szavazatot kapta, feltéve, hogy megkapta az érvényes szavazatoknak több mint egynegyedét és a szavazáson az egyéni választókerület választópolgárainak több mint a kétötöde szavazott.” (2) Ha kevesebb mint a kettőötöde szavazott érvénytelen a választási forduló, és a második választási fordulón mindazok a jelöltek indulhatnak akik az első fordulón indultak. (3) Eredménytelen a választási forduló amennyiben a választópolgároknak kettőötödénél többen szavaztak, de az induló jelöltek közül senki sem kapta meg az érvényes szavazatok egynegyedét. Ekkor azok a jelöltek indulhatnak a második fordulón aki az első fordulón az érvényes szavazatoknak legalább a tizenöt százalékát megkapták, ennek hiányában a legtöbb szavazatot elért három jelölt. A második fordulón képviselő az a jelölt lesz, aki a legtöbb érvényes szavazatot kapta.

A 45. § értelmében „A lista a szavazatok arányában kap mandátumot.” A mandátumokat ún. d'Hondt formulával osztják ki. „Minden lista szavazatai alatt képezni kell egy számoszlopot, amelynek első száma az adott lista szavazatainak fele, a következő szám a harmada, negyede, stb.” Ha az első választási fordulón a választópolgárok kevesebb mint a kettőötöde szavazott, akkor második forduló kell tartani.

A polgármestert közvetlenül csak a 10.000 vagy annál kevesebb lakosú településeken választották. Településünkön személyének megválasztását a képviselő-testület hatáskörébe utalta a jogszabály.

2.3. Az új 2010-es szabályozás a következők szerint rendelkezett:

A választókerületek vonatkozásában:

Az 5. § (1) bekezdés értelmében „A 10.000-nél több lakosú településen és a fővárosi kerületben a képviselők *vegyes választási rendszerben* – egyéni választókerületben és kompenzációs listán – jutnak mandátumhoz.” (2) „Az egyéni választókerületek és a kompenzációs listás mandátumok száma:” d) „100.000 lakosig 14 egyéni választókerületi és 6 kompenzációs listás mandátum.”

Az ajánlás vonatkozásában kimondja, hogy minden „választópolgár jelölési fajtánként csak egy jelöltet vagy egy listát ajánlhat, és csak egy településen.”

9. § (1) Egyéni választókerületi képviselőjelölt az, akit az adott választókerület választópolgárainak 1%-ának ajánlását összegyűjtötte. (3) Polgármesterjelölt az, aki a 10.000 lakost meghaladó, de 100.000 vagy annál kevesebb lakosú település választópolgárainak 2%-a, de legalább 300 választópolgár jelöltnek ajánlott.

10. § (1) „A 10.000-nél több lakosú településen kompenzációs listát az a jelölő szervezet állíthat, amely a település egyéni választókerületeinek több mint felében jelöltet állított.”

A vegyes választási rendszer vonatkozásában:

A választás egyfordulós. 12. §. (1) A polgármestert a települések választópolgárai közvetlenül választják. (2) Polgármester az a jelölt lesz, aki a legtöbb érvényes szavazatot kapta.

14. § „Az egyéni választókerületben az a jelölt lesz a képviselő, aki a legtöbb érvényes szavazatot kapta.”

15. § (1) „A kompenzációs lista és a nemzetiségi kompenzációs lista a választókerületben összesített töredékszavazatok arányában kap mandátumot.” (2) „Töredékszavazatnak minősül az egyéni választókerületekben a jelölő szervezet jelöltjére leadott minden olyan szavazat, amellyel nem szereztek mandátumot.” (4) A mandátumokat Saint Lagué formulával osztják ki. „Minden lista neve alatt képezni kell egy számoszlopot, amelynek első száma az adott lista szavazatainak száma. A számoszlop következő számai az adott lista szavazatainak száma elosztva hárommal, öttel, héttel, rendre az új osztó az előző osztó kettővel megnövelt értéke.”

2.4. Végrehajtási eljárás (Ve.)

2.4.1. 1997. évi C. törvény a választási eljárásról

Az választásokat szabályozó jogforrások között 1997-ben megjelenik az önálló eljárásjogi rész. Innentől elkülönül az anyagi-, és eljárásjogi szabályozás, amelyet alkalmazni kellett az önkormányzati választásokra is. A magyarországi választások eljárásjogi szabályait generálisan ez a jogszabály mondta ki, az alapelveken és az általános szabályokon túl a XII. fejezete (100.-115. §) foglalkozik a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásának speciális szabályaival.

Átkerültek ide a választókerületekkel és szavazókörökkel kapcsolatos rendelkezések. 9. § (1) „A választókerületeket úgy kell kialakítani, hogy választókerületenként a lakosság száma megközelítően azonos legyen.” 10. § (1) „A szavazókörök számát, sorszámát és területi beosztását, valamint a szavazóhelyiségek címét a helyi választási iroda vezetője állapítja meg úgy, hogy egy szavazókörre mintegy hatszáz, legfeljebb azonban ezerkétszáz választópolgár jusson.” A választójogosultak nyilvántartása, a névjegyzék, annak közszemlére tétele, módosítása; választási szervek (bizottságok, irodák); választási kampány; jelöltállítás, ajánlás generális szabályai; szavazás szabályai; az eredmény megállapítás és a jogorvoslat.

2.4.2. 2013. évi XXXVI. törvény a választási eljárásról

Az új Ve. érdemben nem hozott újat, csupán bővebben szabályozza az eljárás résztvevőinek feladatait, illetékességét és hatáskörét, valamint a választási eljárás menetét és generális szabályait. Az Országos Választási Iroda feladatait átveszi kibővülve a Nemzeti Választási Iroda. Új fogalomként jelenik meg a központi névjegyzék, amelyet folyamatosan vezet a Nemzeti Választási Iroda. Ebből a névjegyzékből generálja le az NVI a választás kiírását követően a szavazóköri névjegyzékeket. Módosul az egy szavazókörre eső központi névjegyzékben szereplő választópolgárok száma, amely mintegy hatszáz, legfeljebb ezeröttszáz lehet. Változik a jelöltállítás, ajánlás szabályrendszere. A kampánycsendre vonatkozó szabályok is módosulnak. A jogorvoslati szabályokat jogegységességi megfontolásból tisztázza (NVB - kúria, FVB – ítéletábla) újra szabályozta a jogorvoslati fórumokat.

V. A tézis bizonyítása az 1998 – 2010. évi választási eredmények tükrében

1. 1990 – 1994

A helyi szinten létrejövő, választott vezetőkön alapuló legitim hatalom jelentős történelmi esemény, amellyel az államszocializmus, a megelőző negyven év utolsó közigazgatási pillérét lebontva, a közigazgatási rendszerváltást teljessé és befejezetté teszi.

„Magyarországon a politikai intézményrendszer átalakulása egy hosszabb folyamat eredményeként, több lépésen keresztül zajlott le. Az 1980-as évek politikai átmenete részben a hatalom berkein belül, részben azon kívül, egymással összefüggő fejlemények együtteseként jellemezhető. A magyar átalakulás kedvező nemzetközi környezetben ment végbe. A nagyhatalmak viszonyában az 1980-as évek második felében enyhülés következett be. Ezzel egyidejűleg a Szovjetunió túllépett az 1968-as prágai beavatkozás alapjául szolgáló Breznyev-doktrinán. Gorbacsov 1987-es azon deklarációja, miszerint a szocializmusnak nincs központi modellje, már a keleti blokk országainak bővülő mozgásterét jelezte.”¹²

1989 őszi ülészakán a parlament egyetlen változtatástól eltekintve változatlan formában öntötte jogi formába az uralkodó párt és az ellenzék által megkötött politikai megállapodást, és az ún. sarkalatos törvényekkel biztosította a szabad választások és a békés átmenet jogi kereteit. Ez a hat jogszabály az alkotmány módosításáról, az alkotmánybírásról, a politikai pártok működéséről és gazdálkodásáról, az országgyűlési képviselők választásáról, a büntető törvénykönyv, illetve a büntetőeljárásról volt.

Az 1989-es alkotmánymódosításokat a törvényhozók átmenetinek szánták. Az 1949. évi XX. törvényben elfogadott sztálini típusú alkotmány hatályban maradt, annak szövege azonban az október 23-i alkotmányreformmal (1989. évi XXXI. tv.) mintegy négyötödében kicserélődött, amelyet tovább finomított annak 1990-es módosítása.

„Bár az MDF és az SZDSZ között rövid időn belül kifejezetten megromlott a viszony, a demokratikus önkormányzati rendszer kialakulásának igénye szintén szükségessé tette a két legnagyobb párt megegyezését. A tanácsrendszer felszámolását és a szabad önkormányzati választások megtartását lehetővé tevő jogi környezet kialakítása kétharmados többséget kívánt az országgyűlésben. A két párt eredetileg ellentétes elképzeléseinek egyes elemeiből létrejött kompromisszum nyomán elfogadott önkormányzati törvény és az annak alapelveivel

¹² Gallai Sándor: Politika és politikatudomány e-tk. Politikai rendszerváltás Magyarországon, Budapest 2003; 198. oldal;

összhangban módosított alkotmány lehetővé tette önálló és független önkormányzatok létrehozását.”¹³

„A békés rendszerváltáshoz vezető 1989-es kerekasztal-tárgyalásokon nem tűzték napirendre az új önkormányzati rendszer kialakítását, azt a szabadon megválasztott új országgyűlés feladatának tekintették. Mindazonáltal az önkormányzatiság a demokratikus átalakítás egyik vezéreszméje volt. (...) Az ellenzéki szervezetek valamennyien felvették programjukba a tanácsrendszert felváltó helyi önkormányzatok létrehozását, (...) hangsúlyozták a helyi hatalmi viszonyokat átalakító önkormányzati választások jelentőségét.”¹⁴

A tanácsok mandátuma 1990. június 8-ig szólt. A parlamentbe jutott pártok a rendszerváltás alapvető közjogi kérdésének tekintették a tanácsrendszer megszüntetését és a helyi önkormányzatok létrehozását. Az első éles konfliktus már e jogszabályi környezet megalkotása kapcsán kirobbant a parlamentben, hiszen ezeket a törvényeket a képviselők legalább kétharmadának támogatnia kellett, míg a kormánypártoknak nem volt ekkora támogatásuk. „Az MDF preferálta a nagyobb településeken az egyéni választókerületekben szerezhető mandátumok túlsúlyát. Az ellenék ellenállása nyomán végül a képviselői helyek felét töltötték be csak ilyen módon, a többi helyről listás szavazatok döntöttek.”

„Az 1990. szeptember 30-án és október 14-én megrendezett önkormányzati választások eredményeként helyi szinten is szabadon választott, legitim vezetők kezébe került a hatalom. Az 1990-es szabad választásokat követően mind országos, mind helyi szinten folytatódhatott az államszocialista rendszert felváltó demokratikus intézmények kiépítése.”¹⁵

2. 1998 (október 18.)

Az országgyűlési választások alacsony részvétele már jelzi az országos rezignáltságot. Alapvetően mégsem volt kormányváltó a hangulat. Ez az őszi önkormányzati választásoknál meg is mutatkozott. Bár a kormányzó koalíció helyi szinten is erősödik, nem tud valódi kihívója lenni a regnáló vezetésnek. Nem következett be politikai fordulat. Elmaradt a tervezett jobbközép áttörés. Sem a „győzteshez húzás” jelensége, sem az MSZP és az SZDSZ tavaszi eredményeinek feldolgozatlansága nem volt elegendő ahhoz, hogy a kerületben ez bekövetkezhesen. Ebben bizonyosan szerepet játszott polgármester jelöltjük, a regnáló polgármester Mester László stabil kerületi elfogadottsága. A hivatalban lévő polgármester személyes népszerűségével is hozzájárult a választási győzelemhez. Bár kevesebb mint 5%-kal előzte meg csak polgári oldal által jelölt ellenfelét.

Jelzésértékű volt azonban, hogy „a 15 legalacsonyabb aktivitású választási egység közül négyet Pestlőrincen találhattuk. (Havanna lakótelep) A társadalmi stratifikációs hierarchiában elfoglalt hely szignifikánsan befolyásolja a részvételi hajlandóságot.”¹⁶

Az egyéni körzetekben ismét szabályos kétpártrendszer alakult ki. Az SZDSZ megint csak koalíciós egyezségek révén válhatott harmadik erővé.

Az ellenzéki győzelem ellenére is – „főként a FIDESZ politikai organizációs tevékenységének

¹³ Gallai Sándor: Politika és politikatudomány e-tk. Politikai rendszerváltás Magyarországon, Budapest 2003; 209. oldal;

¹⁴ Feitl István – Ignác Károly: Önkormányzati Választások Budapesten 1867 – 2010, Napvilág Kiadó 2010; 207. oldal;

¹⁵ Gallai Sándor: Politika és politikatudomány e-tk. Politikai rendszerváltás Magyarországon, Budapest 2003; 209. oldal;

¹⁶ Feitl István – Ignác Károly: Önkormányzati Választások Budapesten 1867 – 2010, Napvilág Kiadó 2010; 247. oldal;

eredménye-ként – Budapesten is viszonylagos keresztény-nemzeti túlsúly alakult ki.”¹⁷
Eredménye az 1994-es eredményekhez képest öt százalékpontos növekedést mutat.

A választási eredmények „ismételten megerősítették, hogy a nagyobb pártok túlsúlya kerületi szinten is érvényesült, s a parlamenten kívüli politikai alakzatok mellett a társadalmi szervezetek és a függetlenek is fokozatosan kiszorultak a budapesti önkormányzatokból.”¹⁸

Eredményt befolyásoló erővel bírt a pártok szövetségkötési hajlandósága is. A három kormányzó párt átfogó kiterjedt megegyezése is befolyásolhatta volna az erőviszonyokat. Azonban a választás végül is az ellenzék abszolút győzelmét hozta.

Választási eredmények:

A részvétel alakulása: (79.456 fő választópolgárból – 29.245 fő) 36,80% (Ez a fővárosi átlagnál majdnem hét százalékponttal alacsonyabb (43,70%).). Azonban az addigi önkormányzati választásokhoz képest növekedést mutat.

Budapest XVIII. kerületen belül is megmutatkozik a különbség a kertvárosi részeken lakó magasabb státuszú népesség (Szent Imre-kertváros, 54. szavazókör – 51,56%), és az alacsonyabb, lakótelepi státuszú (Havanna ltp., 33. szavazókör – 17,42%) népesség szavazási hajlandósága között. A két szélsőséges értéket szemlélve láthatjuk, hogy a legaktívabb területeken majdnem háromszor annyian mentek el szavazni.

A részvételi eredmények különlegessége a kiugró Lakatos telepi körzet (Lakatostelep, 9. szavazókör – 55,30%). Ebben a körzetben hagyományosan kiugró részvételt tapasztalunk. A nagyobb intenzitású mozgósítás inkább csak rásegíthetett a kiugró részvételi adatokra, amely így még a magasabb státuszú településrészek fölé emelte. A szomszédos szavazókörök részvételi eredménye is ezt látszik alátámasztani (10. szavazókör – 51,20%; 6.szavazókör – 48,83%). A telep kiemelkedő politikai aktivitásának oka magában a lakóközösségben keresendő. A település legrégebbi és egyben a legigényesebb lakótelepe, ahol a hatvanas években nehezebb sorsú családok kaptak lakást és magasabb életminőséget. Ez indokolja a baloldali érzelmeket is.

A jogszabályi keretek meghatározták, hogy a ~98 ezer lakosú településen 18 darab egyéni választási körzet alakítható ki, és összesen 30 fős lesz a képviselő-testület. A 18 körzetben 11 MSZP, és 7 Fidesz-MPP – MDF győzelem született.

A leadott szavazatok 34,09%-át az MSZP; 31,29%-át a Fidesz – MDF; 19,89%-át az SZDSZ; 7,43%-át a MIÉP; 3,66%-át a FKGP és 1,94%-át a Munkáspárt szerezte meg. A maradék voksokon még két szervezet osztozott.

Kompenzációs lista:

(A legkisebb szavazatszám, amellyel mandátumot lehet szerezni: 628; kedvezményes mandátum-szerzési küszöb: 158)

A kompenzációs listáról mandátumot szerzett jelölő szervezet:

1	MSZP	3.926 szavazat	3 mandátum
2	SZDSZ	2.479 szavazat	2 mandátum
3	MDF	1.910 szavazat	2 mandátum
4	Fidesz	1.910 szavazat	2 mandátum

¹⁷ Fejtl István – Ignác Károly: Önkormányzati Választások Budapesten 1867 – 2010, Napvilág Kiadó 2010; 248.oldal;

¹⁸ Fejtl István – Ignác Károly: Önkormányzati Választások Budapesten 1867 – 2010, Napvilág Kiadó 2010; 255.oldal;

5	FKGP	1.884 szavazat	2 mandátum
6	MIÉP	1.701 szavazat	1 mandátum

Kompenzációs listáról mandátumot nem szerzett jelölő szervezetek:

7	POLGÁRI TÁRSASÁG	607 szavazat	
8	EGYÜTT MAGYARORSZÁGÉRT UNIÓ	567 szavazat	
9	MUNKÁSPÁRT	354 szavazat	
10	NÉMET (NPE)	155 szavazat	

Polgármester választás eredményei:

Erdélyi László	SZDSZ, EMU	2.940	10,25%	
Hunyadi István	FIDESZ - MDF - FKGP	12.262	42,74%	
Dr. Mester László	MSZP	13.486	47,01%	igen

Helyzetéből adódóan a legesélyesebb jelöltet az MSZP állította. A négy éve regnáló polgármester neve már ismert és elfogadott volt a helyi közéletben. Eredményesen tudata megszólítani a választókat, mert pártja támogatottságánál még 13 százalékponttal többet szerzett. Ebben természetesen az SZDSZ-es átszavazókön túl a teljes centrum és bal oldat támogatása is tetten érhető.

A Polgári Szövetség polgármester jelöltje is jó választásnak bizonyult, hisz 11 százalékponttal jobb eredményt sikerült elérnie mint az Őt támogató szövetségnek a pártok versenyében.

Az SZDSZ jelöltjének gyengébb szereplése a szocialisták javára történt átszavazás eredményében keresendő.

A politikailag polarizált térben az MSZP támogatottsága a lakótelepi részeken és az ipartelepek vonzáskörzetében volt magasan felülreprezentált. A Lakatostelep 7. szavazókörben a szavazatok 46,70%-át szerezte meg a párt. A legkisebb támogatottsága pedig szokásos módon a Bókaytelep 45. szavazókörében volt. Itt a szavazatok 22,72%-át szerezte meg ez a párt.

Polgári Szövetséges kihívója támogatóinak zömét a kertvárosi részekből kapta ebben a választásban is. Legnagyobb támogatottságát a Ganztelepi 62. szavazókörben (43,19%), de nagyon erős támogatottsága volt a 20. szavazókörben is, míg legalacsonyabb támogatottsága a Belsőmajori 76. szavazókörben volt (15,48%). Ez persze nem azt jelenti, hogy általában a lakótelepi részeken eredményes lett volna.

Az SZDSZ támogatottsága az 52. szavazókörben (Gloriett-telep) volt kiemelkedő, 29,31%. Legkevésbé támogatott pedig a Szemeretelepen a 19. szavazókörben volt 11,90%-al.

A MIÉP támogatottsága a 15. szavazókörben (Miklóstelep) volt a legmagasabb 12,46%. Legalacsonyabb a 47. szavazókörben (Bókaytelep) volt 2,48%-al.

A Klasszikus baloldali és jobboldali területek eredményei: Az eredmények a politológia tudomány által már megfogalmazott (alacsonyabb és magasabb státusú területek pártpreferenciáiról) általános tézisében megfogalmazottak szerint alakultak. Az MSZP a lakótelepi és ipari választókerületekben, míg a jobb oldali pártok a kertvárosi területeken voltak eredményesek.

2. 2002 (október 20.)

Az ország a kétpártrendszer felé haladt. A bal-liberális és a jobboldal közti törésvonal döntő jelentőségű volt. Kétpólusú politikai rendszer alakul ki. Medgyessy Péter jóléti rendszerváltást hirdető programja és az első „100 napos program” az önkormányzati választásokra is erősen hatással volt. A hétköznapiak rendjét és nyugalma kívánó emberek nem díjazták az országgyűlési választásokat követő botrányokat sem (Országgyűlési választási csalás vádja, hídfoglalás, D-209-es ügy). Az Önkormányzati választás is az országos kampány része lett.

„A jobboldali sajtóban felerősödött a Budapest-ellenesség, ami feltehetően tovább csökkentette az ellenzéki pártok fővárosi támogatottságát. Emellett a kormányalakítás utáni események (egyrészt a jóléti intézkedések, másrészt a fővárosiakat kellemetlenül érintő július 4-i hídfoglalás) is abba az irányba hatott, hogy az önkormányzati választásokon a kormánypártok tovább erősödjenek.”¹⁹

Legtöbbször helyi témák uralták a kampányt. Ilyen volt a lakótelep felújítás, csatornázás, beruházások, fejlesztések, biztonság – térfigyelő kamerák, tömegközlekedés, közút hálózat állapota. Felmerült a lőrinci piac építése körüli korrupció kérdése. A polgári körök megalakulása is hatással volt a helyi viszonyokra.

Látványosan alacsony volt a részvétel a Havanna lakótelep egészében, rámutatva arra, hogy igenis a politikai aktivitás státuszfüggő. „Az alacsony státusú Havanna lakótelepen a legmagasabb részvétel is 10 százalékponttal „múlta alul” a budapesti átlagot, de a legalacsonyabb pedig mindössze 28% volt. Míg a magas státusú területeken belül igen ritka az alacsony részvétel.”²⁰

A kisebb pártok támogatóinak jelentős része átszavazott a nagyobbak jelöltjeire. Az SZDSZ például csak olyan kerületekben indított polgármester-jelöltet, ahol nélküle is biztos volt a szocialista jelölt győzelme. Ez történt a XVIII. kerületben is.

A szocialista párt bázisát továbbra is a régi ipari negyedek, a lakótelepek és az alacsonyabb státusú, esetleg volt katonai telepek/területek adják. A Fidesz ennek többé kevésbé inverze.

Választási eredmények:

A részvétel alakulása: (78.360 fő választópolgárból – 36.231 fő) 46,24% Ez a fővárosi átlagnál hat százalékponttal alacsonyabb (52,72%). A részvétel az országgyűlési választások átlagos részvételéhez képest jóval alacsonyabb, de az előző Önkormányzati választáshoz képest jelentős növekedést mutat.

2002. évi választásokon nem mutatkozott meg Budapest XVIII. kerületen a különbség a kertvárosi részekben lakó magasabb státuszú népesség (Szent Imre-kertváros, 54. szavazókör – 59,11%), és az alacsonyabb, lakótelepi státuszú (Havanna ltp., 30. szavazókör – 26,68%) népesség szavazási hajlandósága között. A legaktívabb terület mégsem kertvárosi, magasabb státusú városrész volt. A Lakatos telep 9. szavazókörében vettek részt a legtöbben a választásban. A részvételi eredmények különlegessége a kiugró Lakatos telepi körzet (Lakatos telep, 9. szavazókör – 65,32%). Ebben a körzetben a hagyományosan magasabb részvételi hajlandóság mellett, vélhetően a nagyobb intenzitású mozgósítás okozhatta a rendkívül kiugró részvételi adatokat, amely így még a magasabb státuszú településrészek fölé emelte. A szomszédos szavazókörök részvételi eredménye is ezt látszik alátámasztani (10.szavazókör – 60,13%; 7.szavazókör – 58,64%, 6.szavazókör – 57,08%, 13.szavazókör – 57,02%). A két szélsőséges értéket szemlélve láthatjuk, hogy a legaktívabb területeken több

¹⁹ Fejtl István – Ignác Károly: Önkormányzati Választások Budapesten 1867 – 2010, Napvilág Kiadó 2010; 265. oldal;

²⁰ Fejtl István – Ignác Károly: Önkormányzati Választások Budapesten 1867 – 2010, Napvilág Kiadó 2010; 269. oldal;

mint kétszer annyian mentek el szavazni.

A jogszabályi keretek meghatározták, hogy a ~98 ezer lakosú településen 18 darab egyéni választási körzet alakítható ki, és összesen 30 fős lesz a képviselő-testület. A 18 körzetben 17 MSZP, és 1 Fidesz – MDF – MKDSZ győzelem született.

A leadott szavazatok 40,01%-át a MSZP; 28,55%-át Fidesz – MDF – MKDSZ; 20,82%-át az SZDSZ; 4,95%-át a MIÉP; 2,60%-át a Centrum és 0,85%-át a Munkáspárt kapta.

Elmondható az amerikai választás szimbolikáját használva, hogy ahogy országosan, úgy a kerületnek is „a magyar pártrendszer 1994 óta tartó ciklusának a napja az MSZP, holdja a Fidesz”²¹.

Kompensációs listáról mandátumot szerzett jelölő szervezetek:

1	NÉMET	476 szavazat	1 (kedvezményes)
5	MDF	3.341 szavazat	3 mandátum
9	SZDSZ	3.632 szavazat	3 mandátum
11	MKDSZ	3.341 szavazat	3 mandátum
12	FIDESZ	3.341 szavazat	2 mandátum
13	MIÉP	1.008 szavazat	1 mandátum

Kompensációs listáról mandátumot nem szerzett jelölő szervezetek:

2	CENTRUM	851 szavazat	
3	LAKSZ	318 szavazat	
4	EMU	190 szavazat	
6	GÖRÖG	31 szavazat	
7	MSZP	728 szavazat	
8	CIGÁNY	161 szavazat	
10	KISGAZDA SZÖVETSÉG-FKGP	130 szavazat	
14	ZÖLDEK-SZDP	429 szavazat	

A polgármester választás eredmények:

Ferencz István	SZDSZ	4.160	11,72%	
Dr. Mester László	MSZP	18.985	53,49%	igen
Ughy Attila	FIDESZ - MDF - MKDSZ	12.350	34,79%	

Az MSZP polgármesterjelöltje tekintettel a párt 40,01%-os eredményének, nagyon jó választásnak bizonyult, hisz bő 13%-kal meg tudta haladni azt. Ez a többszavazat azonban jól láthatóan jó részt az SZDSZ-es polgármesterjelölt ellenében nyerte el, hiszen a Fideszes jelölt, Ughy Attila is saját jelölő szervezetei eredményéhez képest bő 6 %-os többszavazatot tudott felmutatni, ezért veresége ellenére is jó jelöltnek, más táborokat is integrálni képes kihívónak tekinthető. Ezt a választást természetesen az is meghatározta, hogy a jelölt, dr Mester László ekkor már 8 éve volt a település első embere.

²¹ Enyedi Zsolt: Magyar választáskutatási Program Tanulmányok, 7. A befagyott felszín és ami alatta van. 223. oldal;

Az SZDSZ polgármesterjelöltjére, és a párt listájára leadott szavazatok különbsége egyértelműen a regnáló MSZP-s polgármester támogatásával magyarázható, hisz SZDSZ-es kihívója, Ferencz István esetében pont ellentétes folyamat zajlott le. Majdnem kilenc százalékponttal nagyobb támogatottságot kapott a párt, mint polgármesterjelöltje. A hiányzó szavazatok az átszavazó választóktól származhatnak.

A politikailag polarizált térben a lakótelepi részeken és az ipartelepek vonzáskörzetében volt magasan felülreprezentált az MSZP. A havannatelepi 38. szavazókörben a szavazatok 53,86%-át szerezte meg a párt. A legkisebb támogatottsága pedig a Bókaytelepen a 45. szavazókörben volt. Itt a szavazatok 29,70%-át szerezte meg ez a párt.

A Fidesz-MDF-MKDSZ támogatóinak zömét a kertvárosi részekből kapta ebben a választásban is. Legnagyobb támogatottságát a Szent Imre-kertvárosi 53. szavazókörben (41,80%), míg legalacsonyabb szavazói bázisa a havannatelepi 33. szavazókörben volt (17,06%).

A politológia tudomány által már megfogalmazott általános papírformához képest megdőltek, hiszen az MSZP-SZDSZ szövetség a lakótelepi körzetekben és az ipari területeken túl csak a Bókaytelepen nem volt képes egyéni mandátumot szerezni. A Fidesz – MDF – MKDSZ szövetség eredménye mindent összevetve csúfos vereségnek tekinthető. Az eredményt még az sem képes árnyalni, hogy súlyosan megosztott lett volna a jobb oldal, mint 1994-ben.

A választási részvétel területi eloszlásban jól látható, hogy a választói hajlandóságot nem mutatók aránya az alapvetően baloldali kötődésű alacsonyabb státusú területeken magasabb. A baloldalnak nagyon nem is kellett aggódnia a mandátum sorsa miatt, több egyébként jobboldalnak számító választókörzetben (pl.: Szent Imre-kertváros) az egymás ellen induló erős jobboldali jelöltek segítették győzelmüket.

4. 2006 (október 1.)

A Köztársasági Elnök már június elején egyértelmű kijelentéseket tett a tekintetben, hogy a választásokat a lehető legkorábbi időpontra kívánja kitűzni. A parlamenti választásokat követően a kormánynak szembesülnie kellett az addig takargatott súlyos gazdasági helyzet, a csődhelyzet következményeivel, amely a lakosság számára is megszorításokat eredményezett, és így a kormánykoalíció népszerűségének csökkenésével járt. A gazdasági mozgástér beszűkült, az államháztartási hiányt csökkenteni kellett.

Az önkormányzati választásokat a tavaszi parlamenti választási eredmények nagyban befolyásolják. De a valós gazdasági helyzet, a megszorító csomagok bejelentését követően elindul egy politikai lavina. „Forró ősz” vette kezdetét. Az „Őszödi beszéd” nyilvános lejátszásának hatására elszabadultak az indulatok. TV székház ostrom, randalírozás, Kossuth téri tüntetések, utcai zavargások, azonosító nélküli rendőri intézkedések. Sólyom László köztársasági elnök morális válságról beszélt.

A FIDESZ 2006-ra integrálta a kisgazdákat és szövetségre lépett a kereszténydemokratákkal, a fórumos politikusok számára azonban nem tudott megfelelő együttműködési formát találni.

Programok:

Az újrászó jelöltek felvázolták az eddig végzett munkát, valamint az új elképzeléseket, beruházásokat. Konkrét városfejlesztési gondolatok is megjelentek. Ilyen volt a csatornázási projekt elindítása, pestszentimrei szakrendelő és Sportkastély építése, lakótelep felújítási program, hajléktalan kérdés. Azonban óhatatlanul beszűremlett a városvezetési,

városfejlesztési szakmai kérdések közé az országos politika.

Választási eredmények:

A részvétel alakulása: (79.237 fő választópolgárból – 41.550 fő) 52,4% (Ez a fővárosi átlagnál kicsit alacsonyabb 55,9%.) A részvétel az országgyűlési választások átlagos részvételéhez képest alacsonyabb, mégis a rendszerváltozás utáni önkormányzati választások között a legmagasabb.

Budapest XVIII. kerületen belül is megmutatkozik a különbség a kertvárosi részeken lakó magasabb státuszú népesség (Szent Imre-kertváros, 59. szavazókör – 64,89%), és az alacsonyabb, lakótelepi státuszú (Havanna ltp., 26. szavazókör – 33,15%) népesség szavazási hajlandósága között. A két szélsőséges értéket szemlélve láthatjuk, hogy a legaktívabb területeken majdnem kétszer annyian mentek el szavazni.

A részvételi eredmények különlegessége a kiugró Lakatos telepi körzet (Lakatostelep, 14. szavazókör – 65,38%). Ebben a körzetben hagyományosan kiugró részvételt tapasztalunk. A nagyobb intenzitású mozgósítás inkább csak rásegíthetett a kiugró részvételi adatokra, amely így még a magasabb státuszú településrészek fölé emelte. A szomszédos szavazókörök részvételi eredménye is ezt látszik alátámasztani (13. szavazókör – 56,44%; 15. szavazókör – 49,05%).

A jogszabályi keretek meghatározták, hogy a ~98 ezer lakosú településen 18 darab egyéni választási körzet alakítható ki, és összesen 30 fős lesz a képviselő-testület. A 18 körzetben 10 Fidesz – KDNP – MKDSZ győzelem született, és 8 MSZP győzelem.

A leadott szavazatok 41,25%-át a Fidesz – KDNP – MKDSZ; 38,54%-át az MSZP; 9,75%-át az SZDSZ; 4,62%-át az MDF; 2,09%-át a MIÉP és 1,22%-át a Centrum kapta.

Elmondható, hogy bal, illetve jobb oldal vonatkozásában kiegyenlített eredmények születtek.

A kompenzációs listáról mandátumot szerzett jelölő szervezet:

1	MSZP	9.236 szavazat	6 mandátum
2	SZDSZ	2.409 szavazat	2 mandátum
6	FIDESZ	2.030 szavazat	1 mandátum
7	MDF	1.552 szavazat	1 mandátum
8	KDNP	2.030 szavazat	1 mandátum
9	MKDSZ	2.030 szavazat	1 mandátum

A kompenzációs listáról mandátumot nem szerzett jelölő szervezetek:

2	NPE-XVIII	336 szavazat	0 mandátum
2	MIÉP	840 szavazat	0 mandátum
6	CENTRUM-EMU	497 szavazat	0 mandátum

Polgármester választás eredményei:

Ferencz István	SZDSZ	2.383	5,84%	
Kucsák László	FIDESZ-KDNP-MKDSZ	18.102	44,33%	
Dr. Mester László	MSZP	20.354	49,84%	igen

Az MSZP polgármesterjelöltje tekintettel a párt 38,54%-os eredményére, nagyon jó

választásnak bizonyult, hisz bő 10%-kal meg tudta haladni azt úgy, hogy közben az SZDSZ is állított jelöltet. Ezt a választást természetesen az is meghatározta, hogy a jelölt, dr Mester László ekkor már 12 éve volt a település első embere.

Legesélyesebb kihívója veresége ellenére is jó jelöltnek, integrálni képes kihívónak tekinthető, hiszen jelölő szervezetére leadott szavazatokat több mint 3%-al felül tudta múlni.

Az SZDSZ polgármesterjelöltjére, és a párt listájára leadott szavazatok különbsége egyértelműen a regnáló MSZP-s polgármester többlet támogatásánál mutatható ki. Dr. Mester Lászlót ezek a szavazatok juttatták újra a polgármesteri székbe. Míg pártja a szavazatok 38,54%-át kapta csak, addig személye 49,84%-os támogatottságot élvezett a választók körében. Míg a SZDSZ-es kihívója, Ferencz István esetében pont ellentétes folyamat zajlott le. Majdnem négy százalékponttal nagyobb támogatottságot kapott a párt, mint polgármesterjelöltje. Elmondható az is, hogy a jobboldal polgármesterjelöltje is az MDF és a MIÉP szavazóitól kaphatta a három százalékpontnyi többletet.

Az MSZP támogatottsága a lakótelepi részeken és az ipartelepek vonzáskörzetében volt magasan felülreprezentált. A Havannatelepi 33. szavazókörben a szavazatok 55,44%-át szerezte meg a párt. A legkisebb támogatottsága pedig a Bókaytelepen a 41. szavazókörben volt. Itt a szavazatok 24,34%-át szerezte meg ez a párt.

A Fidesz-KDNP-MKDSZ támogatóinak zömét a kertvárosi részekből kapta ebben a választásban is. Legnagyobb támogatottságát a 41. szavazókörben (55,09%), míg legalacsonyabb szavazói bázisa szinte már hagyományosan Havannatelepi a 33. szavazókörben volt (25,46%).

Ez a párhuzam a két nagy párt között jól rávilágít arra, hogy az MSZP és a Fidesz – KDNP eredményei között szoros összefüggés, nagyfokú korreláltság mutatkozik. Együtthatójuk ebben a két szavazókörben mínusz egy körüli.

Az SZDSZ támogatottsága a 21. szavazókörben (Havanna lakótelep) volt kiemelkedő, 15,22%. Legkevésbé támogatott pedig a Lakatos lakótelepen a 6. szavazókörben volt 6,01%-al.

Az MDF támogatottsága a 20. szavazókörben (Miklóstelep) volt a legmagasabb 8,10%. Legalacsonyabb az 55. szavazókörben (Szemeretelep) volt 1,84%-al.

A politikai szélsőjobb (MIÉP) támogatottsága a 2. szavazókörben (Erzsébet-telep) a legnagyobb 3,80%-al, legalacsonyabb a 22. szavazókörben (Havanna lakótelep) egyetlen szavazattal 0,26%.

„Annyi bizonyos, hogy a politikailag forrongó őszön a Fidesz, tartalmilag csaknem magába olvasztva a KDNP-t, alkalmilag más jobboldali pártokkal és szerveződésekkel szövetkezve ledolgozta történelmi hátrányát, és a jobboldalt a baloldali és a liberális erőkkal közel azonos szintre emelte.”²²

Klasszikus baloldali és jobboldali területek eredményei hozták a papírforma szerint elvárható eredményt.

A lehetséges tartalékok megmozgatásának területi eloszlásában jól látható, hogy a választói hajlandóságot nem mutatók aránya az alapvetően baloldali kötődésű alacsonyabb státusú területeken magasabb. Ezekben a területeken a baloldalnak nagyon nem is kellett aggódnia a mandátum sorsa miatt, azonban a kertvárosi, magasabb státusú területeken szimpatizánsaik alacsonyabb részvétele nagyban ronthatta ottani esélyeiket. Tekintettel arra, hogy az

²² Feitl István – Ignác Károly: Önkormányzati Választások Budapesten 1867 – 2010, Napvilág Kiadó 2010; 301. oldal

alacsonyabb státusú lakosság mindig nehezebben mozgósítható, így véleményem szerint a billegő körzetekben egy magasabb részvétel mindenképpen a baloldal javára mozdítaná az eredményt. 2006-ban azonban a relatív nagyobb részvétel nem volt elegendő ehhez.

5. 2010 (október 3.)

Az országgyűlési választások győzteseinek elsőpró eredménye és a kormány nyári intézkedései helyi szinten is kihatottak az önkormányzati választások eredményének alakulására. „Eltérően a korábbi magyar választásoktól, sőt, eltérően a szabad világ választásainak többségétől, a szavazatok elképesztő mértékben egy pártra (illetve pártszövetségre) összpontosultak.”²³ Az „elemzések nagy része nem is annyira a Fidesz győzelmére, mint inkább a szocialisták vereségére összpontosít. A vereség okai elsősorban a gazdasági és politikai események láncolatában kerestetnek.”²⁴ A 2010-es tavaszi parlamenti választások után a Fidesz népszerűsége töretlen maradt. Nem konfrontálódott a lakossággal, viszont a pénzügyekkel szemben eredményes lépéseket tett. „A Fidesz a kormányváltást követően maximálisan mindent megtett annak érdekében, hogy kétharmados többségét a helyi politikában is hasznosítsa.”²⁵ A képviselők számának csökkentésére még ellenzékben ígéretet tett, és ezt még a nyár folyamán el is fogadta. Az új választási szabály megnehezítette és megszigorította a választási szereplés feltételeit, amely a kisebb pártok és szervezetek esélyeit rontotta.

Mikor a regnáló polgármester bejelentette, hogy nem indul újra, sokan már lefutottnak tekintették a választásokat. Az ellenzék az esélytelenek rezignáltságával készült és kampányolt. Esélyeiket tovább rontotta még a fővárosi koalíció szétesése, jogszerűtlen adatgyűjtésről, jelöltekéről folyó vita és a botrányok sora is. Az új országos pártok megjelentek (LMP, Jobbik) a helyi közéletben is. Az egységes jobbközép szövetséggel szemben azonban nem tudnak érdemben alternatívát felkínálni.

„A szocialisták belharcainak elsimítása és a párt választási esélyeinek növelése érdekében a kampányfőnök felvetette egyes kerületi jelöltek visszaléptetésének a szükségességét is. A budapesti vezetés által megtorpedózott kísérlet félresiklása nyomán véglegessé vált, hogy több cikluson keresztül eredményesen működő szocialista polgármesterek szállnak ki a választási versenyből (pl. Mester László Pestszentlőrincen, aki markáns kritikát fogalmazott meg pártjával szemben).”²⁶

Politikai szereplők

A regnáló polgármester dr. Mester László (MSZP) leköszön, nem indul, helyébe a fiatal generáció egyik meghatározó tagja (Ternyák András István) lép. A jobbközép szövetség egyik ismert emberét Ughy Attilát (FIDESZ – KDNP) indítja el jelöltként. Az LMP nem tud polgármesterjelöltet állítani, ellenben a Jobbiknak ez sikerült Gönczöl András személyében. Ferencz István mint hajóját vesztett kapitány (SZDSZ) keresi új helyét. A Civil Mozgalommal kötött megállapodás értelmében Ő válik annak jelöltjévé.

Az egyéni körzetekben egy-egy kivételtől eltekintve mindegyik párt tud jelöltet állítani.

Választási eredmények:

²³ Egyedi Zsolt – Szabó Andrea – Tardos Róbert: Új képlet, 2011; Egyedi – Benoit: Kritikus választás, 2010, 17. oldal;

²⁴ Egyedi Zsolt – Szabó Andrea – Tardos Róbert: Új képlet, 2011; Egyedi – Benoit: Kritikus választás, 2010, 12. oldal;

²⁵ Fejtl István – Ignác Károly: Önkormányzati Választások Budapesten 1867 – 2010, Napvilág Kiadó 2010; 307. oldal;

²⁶ Fejtl István – Ignác Károly: Önkormányzati Választások Budapesten 1867 – 2010, Napvilág Kiadó 2010; 311. oldal;

A részvétel alakulása: (81.191 fő választópolgárból – 33.684 fő) 41,48% (Ez a fővárosi átlagnál kicsit alacsonyabb 43,59%.) A részvétel az országos átlagos részvételéhez képest is alacsonyabb, és visszasüllyed a 1998-2002 közötti választási aktivitás szintjére.

Budapest XVIII. kerületen belül is megmutatkozik a különbség a kertvárosi részekben lakó magasabb státuszú népesség (Szent Imre-kertváros, 56. szavazókör – 53,81%), és az alacsonyabb, lakótelepi státuszú (Havannatelep, 41. szavazókör – 22,36%) népesség szavazási hajlandósága között. A két szélsőséges értéket szemlélve láthatjuk, hogy a legaktívabb területeken majdnem két és félszer annyian mentek el szavazni.

Az előző három választási részvételi eredmények tükrében meghatározó változás, hogy a kiugró Lakatos telepi körzetek (Lakatostelep, 7, 8, 9, 25. szavazókörök) eltűnnek. Ennek oka elsődlegesen az MSZP külső és belső válsága lehet, mert ebben a körzetben az ismert és kedvelt képviselőjelöltet (Ábrányi Béla) indították továbbra is. A szavazópolgárok távolmaradásukkal adtak hangot aktuális véleményüknek.

A jogszabályi keretek változásával a majdnem 100 ezer lakosú településen 14 darab egyéni választási körzet alakítható ki, és összesen 20 fős lesz a képviselő-testület. A 14 körzetben 13 Fidesz – KDNP győzelem, és 1 MSZP győzelem született.

A leadott szavazatok 49,7%-át a Fidesz – KDNP; 29,19%-át az MSZP; 10,65%-át a Jobbik és 9,09%-át az LMP kapta.

A 2006-os kiegyenlített eredmény átbillent a jobboldal javára. „Az elmúlt nyolc év – két ciklus – trendjeit tágabb kontextusban vizsgálva olyan kép tárul elénk, ahol a „jobbra tartás” szabálya érvényesül.²⁷

Kompensációs lista (5 %-os határ: 817; 10 %-os határ: 1.633):

Kompensációs listáról mandátumot szerzett jelölő szervezetek:

1	MSZP	8.920 szavazat	4 mandátum
2	LMP	2.216 szavazat	1 mandátum
4	JOBBIK	3.234 szavazat	1 mandátum

Kompensációs listáról mandátumot nem szerzett jelölő szervezetek:

3	FIDESZ – KDNP	717 szavazat	
5	CIVIL MOZGALOM	1.238 szavazat	

Polgármester választás eredményei:

Ferencz István	CIVIL MOZGALOM EGYESÜLET	2.308	6,97%	
Gönczöl András	JOBBIK MAGYARORSZÁGÉRT MOZGALOM	3.130	9,45%	
Ternyák András	MAGYAR SZOCIALISTA PÁRT	10.093	30,47%	
Ughy Attila	Fidesz - Magyar Polgári Szövetség – KDNP	17.597	53,12%	igen

A legesélyesebb jelöltet a Fidesz-KDNP állította, olyat, aki már húsz éve a helyi közéletben jelen volt. Eredményesen tudta megszólítani a választókat, mert pártja kiemelkedő eredményét még 3,5 százalékponttal felül tudta múlni.

²⁷ Feitl István – Ignác Károly: Önkormányzati Választások Budapesten 1867 – 2010, Napvilág Kiadó 2010; 320. oldal;

Az MSZP polgármesterjelöltje tekintettel a párt 29,19%-os eredményének, jó választásnak bizonyult, hisz a párt zilált állapota ellenére tudott 1 százalékponttal jobb eredményt hozni úgy, hogy közben a volt SZDSZ-es alpolgármester is jelöltette magát és majdnem 7%-ot el is ért.

A Jobbik jelöltje kicsit gyengébb eredményt ért el mint pártja. Vélhetően innen is származnak a jobbközép jelöltjének többlet szavazatai.

A Civil Mozgalom polgármester jelöltje pártlista nélkül tudott rajthoz állni, mutatva ezzel is a hátszága gyengeségét. A rá adott szavazatok elsősorban személyének szóltak, mint a Seres Mária által fémjelzett politikai alakulatnak, hiszen ez a párt valójában nem volt jelen sem a választások előtt, sem utána a kerület életében.

Az LMP helyi gyengeségét már a jelöltállítás nehézségei is jól mutatták. Ehhez képest azonban a párt listájára leadott szavazatok rendkívül jó eredménynek számítanak.

A politikailag polarizált térben az MSZP támogatottsága a lakótelepi részeken és az ipartelepek vonzáskörzetében volt magasan felülreprezentált. A Gloriett-telep lakótelepi 45. szavazókörben a szavazatok 54,18%-át szerezte meg a párt. A legkisebb támogatottsága pedig szokásos módon a Bókaytelepen a 49. szavazókörben volt. Itt a szavazatok 16,59%-át szerezte meg ez a párt.

Kihívója a Fidesz – KDNP támogatóinak zömét a kertvárosi részekből kapta ebben a választásban is. Legnagyobb támogatottságát a Szent Imre-kertvárosi 56. szavazókörben (59,68%), de nagyon erős támogatottsága volt a 49. szavazókörben is, míg legalacsonyabb szavazói bázisa a Gloriett-telepi 45. szavazókörben volt (24,46%).

Ez a párhuzam a két nagy párt között jól rávilágít arra, hogy az MSZP és a Fidesz-KDNP eredményei között szoros összefüggés, nagyfokú korreláltság mutatható ki.

Említést érdemel a Havannatelep 36. számú szavazóköre ahol a Fidesz – KDNP kiugró támogatottságot ért el. Itt a szavazatok 61,78%-át szerezte meg, míg környezetében 34-44% körüli eredményei születtek. Az egyetlen adódó magyarázat a jelölt személye, illetve lakóhelye amely pont abban a tömbben volt. Elképzelhető, hogy intenzív kampányának hatására tudta ennyire megmozgatni a választókat.

A Jobbik támogatottsága a 40. szavazókörben (Havanna lakótelep) volt kiemelkedő, 15.69%. Legkevésbé támogatott pedig a Szemeretelepen a 20. szavazókörben volt 5.79%-al.

Az LMP támogatottsága a 15. szavazókörben (Miklóstelep) volt a legmagasabb 15.84 %. Legalacsonyabb a 61. szavazókörben (Ganztelep) volt 4.05%-al.

A Klasszikus baloldali és jobboldali területek eredményei: Az eredmények a politológia tudomány által már megfogalmazott (alacsonyabb és magasabb státusú területek pártpreferenciáiról) általános téziséhez képest, akár 2002-ben azzal szembemenő eredményeket hoztak. A Fidesz – KDNP szövetség mind a lakótelepi körzetekben – egy kivétellel – és az ipari területeken valamint a kertvárosi területeken is eredményesek voltak a mandátumszerzésben.

VI. Statisztikai összevetések

1. Választói aktivitás változása 1998 – 2010

	Fővárosi átlag (%)	Kerületi átlag (%)
--	--------------------	--------------------

1990/2	34,90	29,44
1994	39,33	31,56
1998	43,70	36,80
2002	52,68	46,24
2006	55,90	52,46
2010	43,59	40,94

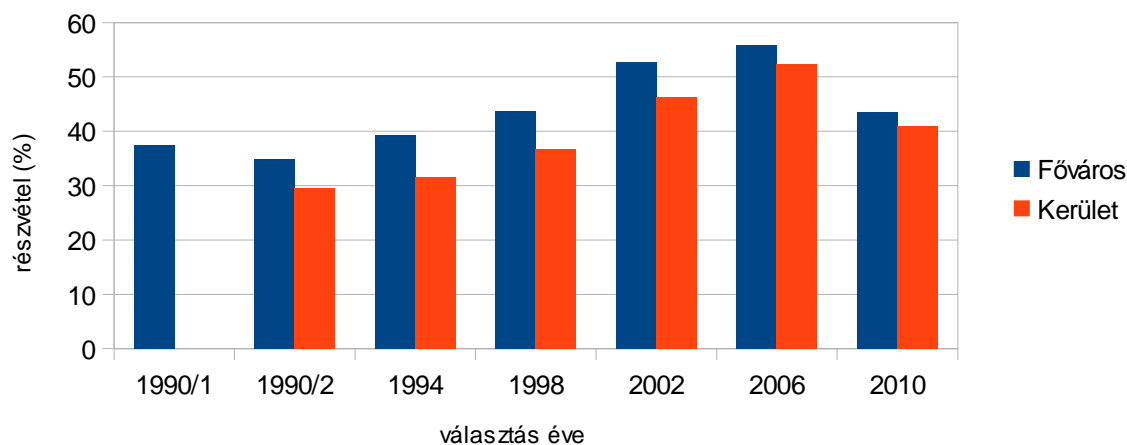
A választói aktivitás az önkormányzati választásokon elmarad minden esetben mind az országos, mind a fővárosi átlagtól. Ennek számos oka lehet. Véleményem szerint az alacsonyabb státusú területek lakossága nem érzi igazán megszólítva magát ezeknél a választásoknál. Nem érzékeli, hogy ilyenkor még fokozottabban róla, szűkebb pátriájáról van szó, annak alakulásába, formálásába szólhatna bele, ha élne választójogával. Ezt a véleményemet támasztja alá a részvétel szavazóköri boncolgatása. Amennyiben csak a Havannatelepen ugyanannyian elmennének szavazni, mint egy kerületben található átlagos kertvárosi részen, akkor az 2,2 százalékpontos növekedést eredményezne. Amivel majdnem felzárkózhatnánk a budapesti átlaghoz, pedig csak három darab szavazókörben lenne így kerületi átlagú a részvétel.

Ekkor még nem is beszéltem arról, hogy a magasabb státusú lakosság alapvetően hajlamos a választásokon részt venni, ott képviseltetni véleményét, akaratát. Ilyen módon többszörös hátrányt orvosolhatna ha az nehezebb sorsú lakosság is átérezné ezen felelősségét és lehetőségét.

2. Trendek

„A választásokon megnyilvánuló politikai pártválasztásnak komoly kontinuitása van.” „A

Választói aktivitás változása 1990 – 2010

statisztikában az idősoros adatokat a trendszámítás segítségével szokás értelmezni és értékelni. A választásokon kinyilvánított pártpreferenciák idősoros vizsgálatánál azonban nem indulhatunk ki a trendszámítás klasszikus módszeréből, mert mennyiségileg nem tudjuk elkülöníteni az alapirányzatot, a szezonális hatást és a véletlen szerepét. Számszerűen ugyan nem határozhatunk meg pontos trendeket, minőségileg azonban fontos jelzéseket tehetünk a

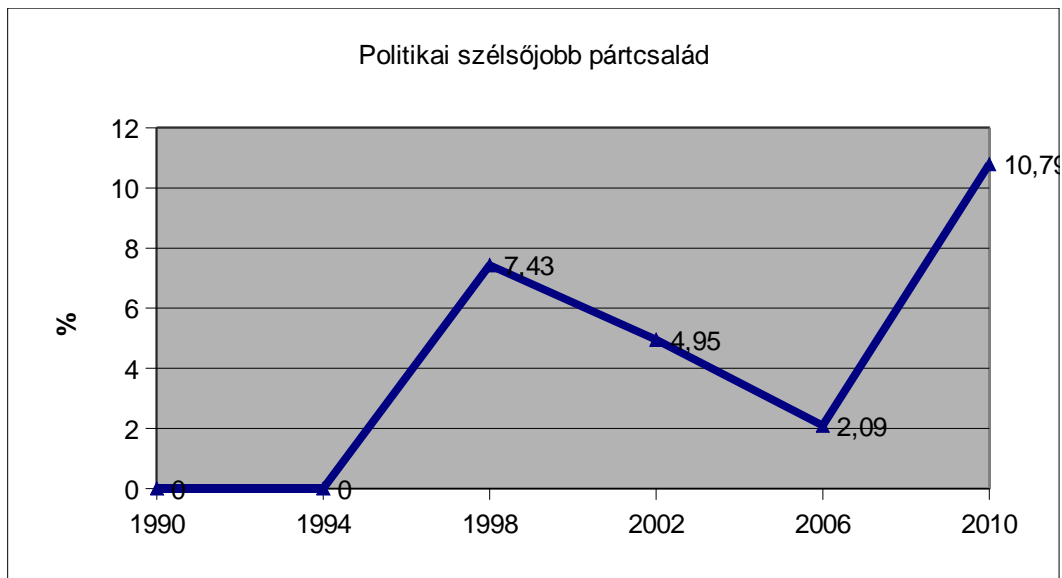
mozgások irányára nézve.”²⁸

Tekintettel erre, a pártok trendjeiből helyi szinten is levonhatóak következtetések, így fontosnak tartom, hogy e dolgozat keretei között is helyet kapjon.

A politikatudomány kilenc pártcsaládot jegyez. Ebből Budapest XVIII. kerületében összesen hat volt jelen a rendszerváltás óta. Ezek trendjeivel kívánok röviden foglalkozni.

2.1. Szélsőjobb oldali pártcsalád

	MIÉP	Jobbik	összesen
1994 (FKGP-vel közös)	12,55%	0	
1998	7,43%	0	7,43%
2002	4,95%	0	4,95%
2006	2,09%	0	2,09%
2010	0	10,79%	10,79%

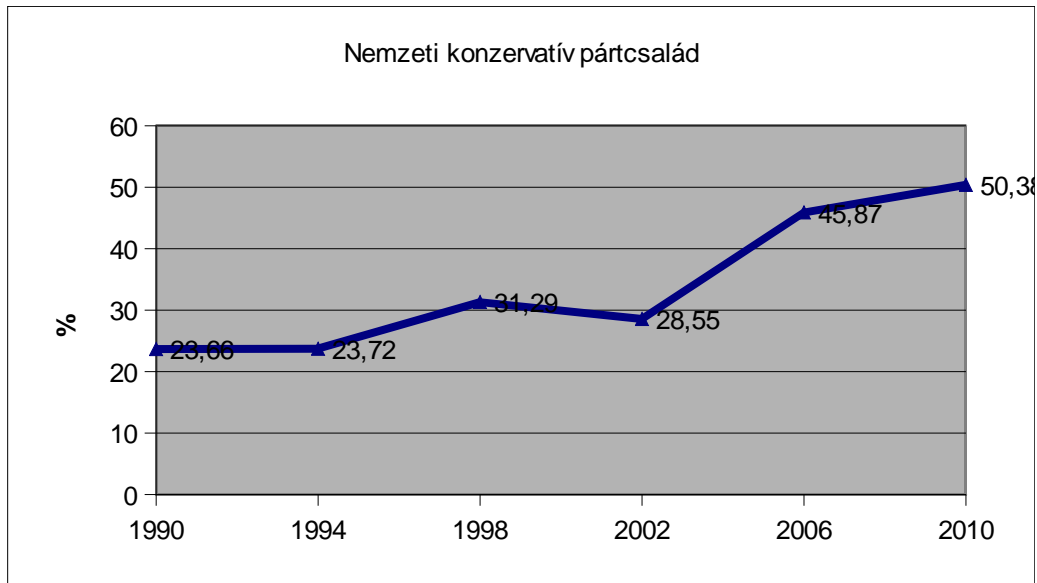
A helyi közéletben politikai pártként az eszmerendszer 1993-ban jelenik meg az MDF-ből való kiválással. 1994-es választásokon rendkívül eredményesen szerepelnek a FKGP-vel közös listájukkal. Tekintettel arra, hogy az FKGP 1998-ban a szavazatok 3,66%-át szerzi meg, míg a MIÉP 7% felett szerepel, hajlok arra, hogy ezeket az adatokat már 1994-re előre vetítsem, de magában a diagramban mégsem szerepeltetem. A 2002-es 2006-os visszaesésben szerepe van a magasabb részvételnek, ami az ilyen rétegpártoknál azonnal jelentkezik, hiszen szavazótáboruk lényegesen nem változott. 2010-re új lendületet kapott a jobbik által a politikai szélsőjobb, amiben szerepe volt a gazdaság állapotának és az elkeseredett emberek szélsőségeihez való fordulásának is.

2.2. Nemzeti Konzervatív pártcsalád (FIDESZ 1994-től, MDF, MDNP)

	MDF	MDNP	FIDESZ	összesen
1990	23,66%	0	0	23,66%
1994	23,72% (+Fidesz)			23,72%

²⁸ Hubai László: A választói magatartás kontinuitása 1990-2002; Politikatudományi szemle 2002. 1-2.szám 95. oldal;

1998			31,29%(+MDF)	31,29%
2002			28,55%(+MDF)	28,55%
2006	4,62%		41,25%(+KDNP)	45,87%
2010			50,38%(+KDNP)	50,38%

A konzervatív pártcsalád az európai politikai pártok egyik meghatározó formációja. Ezt az erőt, még az 1990-es önkormányzati választásokon is képes volt felmutatni, úgy hogy kevésbé sikeres kormányzás során súlyos tévesztésen esett át. 1994-re pozícióját már csak az addigra jobbra tolódó Fidesszel volt képes tartani. Ehhez hozzájárul még az is, hogy a kis jobboldali formációk között dült a harc. 1998-ra a Fidesz egyértelműen átvette a konzervatív tábor vezető szerepét, integrálva a előbb az MKDSZ-t, és szövetségbe szervezve az MDF-et. Helyi szinten azonban a bő 31%-os eredménye nem volt elégséges a hatalom megragadásához. Kormányzati szereplésüket követően az őszi választásokon tovább apadt a támogatói bázisuk. 2006-ra azonban helyi szinten is ledolgozták a hátrányt. Ekkor csak a kompenzációs mechanizmus akadályozta meg a jobbközép alakulatot, hogy át nem vették az önkormányzat irányítását. 2010-ben már a szavazatok többségét bírva, MDF nélkül szereztek 2/3-os győzelmet.

2.3. Politikai katolicizmus pártcsalád

	KDNP	összesen
1990	6,92%	6,92%
1994 (önállóan nem indult)		0%
1998	0,73%	0,73%
2002		0%
2006		0%
2010		0%

A pártcsalád eredménye jól mutatja azt, hogy míg a 90-es évek elején önmagában a nevével, és néhány helyi jelölt (Orsolya János) személyes karizmájának köszönhetően képes volt az országos átlagot helyi szinten is hozni. Az 1994-es választások kihagyásával, illetve belső

válságával 1998-ra a párt szinte felszámolta magát. Az egyetlen túlélést az biztosította, hogy az egységes jobboldalba beolvadt. Így kijelenthetjük, hogy a „politikai katolicizmus önálló párkeretben történő képviselete hosszú időre megszűnt.”

2.4. Agrárpártok (FKGP, Agrárszövetség, Magyar Néppárt)

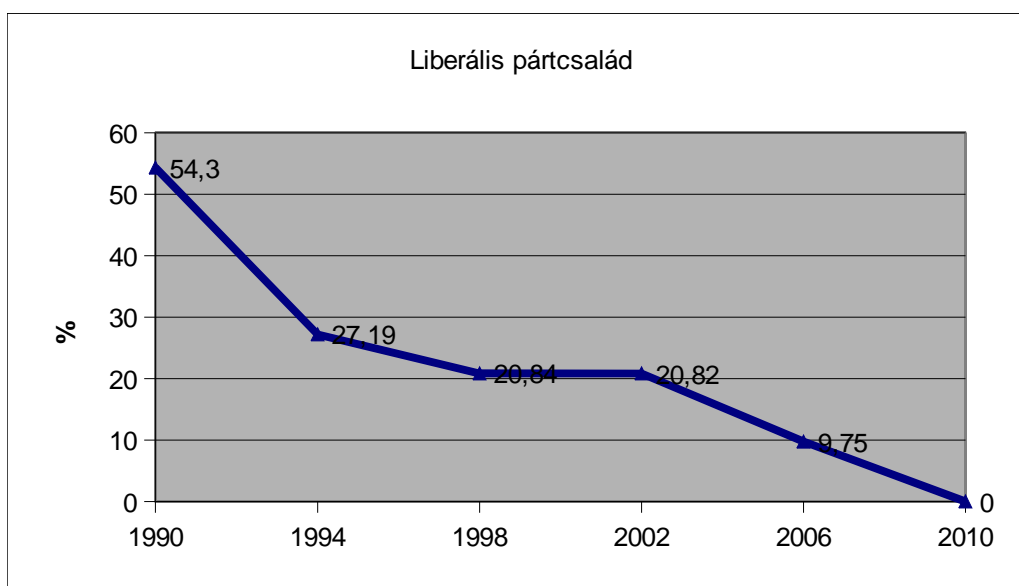
	FKGP	Agrárszövetség	összesen
1990	4,06%	0	4,06%
1994 (MIÉP-pel közös)	12,55%		
1998	3,66%		3,66%
2002			0%
2006			0%
2010			0%

A város peremén lévő XVIII. kerület esetében az agrárpártoknak mint jellegzetes rétegpártnak lett volna létjogosultsága különösen Pestszentimre vonatkozásában. Azonban 1990-re már az városiasodás oly mértékben előrehaladt itt is, hogy ez a pártcsalád nem volt képes az országos átlag közelébe sem kerülni. Nem véletlen, hogy a párt vezetése 1994-ben újra gondolván stratégiáját a MIÉP-pel szövetségben indította el jelöltjeit, amit 1998-ban újragondolt és önálló jelöltek mellett döntött. Ennek eredményeképpen nem sikerült a képviselő-testületbe bekerülnie. Jól csengő neve 2002-re végképp elkopott, majd eltűnt a kerületi közéletből is. Képviselője Fris Ferenc a nemzeti konzervatív táborban kapott lehetőséget a túlélésre.

2.5. Liberális pártcsalád (SZDSZ, Fidesz 1994-ig, Vállalkozók pártja, Együtt Magyarországért Unió, Köztársaság párt)

	SZDSZ	FIDESZ	Vállalkozók	Közt p./EMU	összesen
1990	34,74%	18,93%	0,63% (KIOSZ)		54,30%
1994	24,80%	0	0	2,39% (Közt)	27,19%
1998	19,89%			0,95% (Unió)	20,84%
2002	20,82%				20,82%
2006	9,75%				9,75%
2010					???

„Zöld” pártcsalád	LMP	összesen
2010	9,22%	9,22%

A radikális rendszerváltó pártokként jelentkező liberálisok a 1990-es választásokat toronymagasan nyerték meg. Ők adhatták mint legnagyobb frakció a polgármester személyét is. Belső konfliktusok 1994 őszére már nem voltak tarthatóak. Saját polgármestere kivált a pártból, és a Fidesz is az MSZP-vel való országos szövetségkötés hatására eltávolodott, kilépve a liberális blokkból. A pártcsalád folyamatosan veszítette el a kerületi szavazóbázisát, amibe stagnálást csak 1998 és 2002 között volt. 2006 után állandósult a belső válság, amely oda vezetett, hogy 2010-ben már a jelöltállításig sem jutottak el.

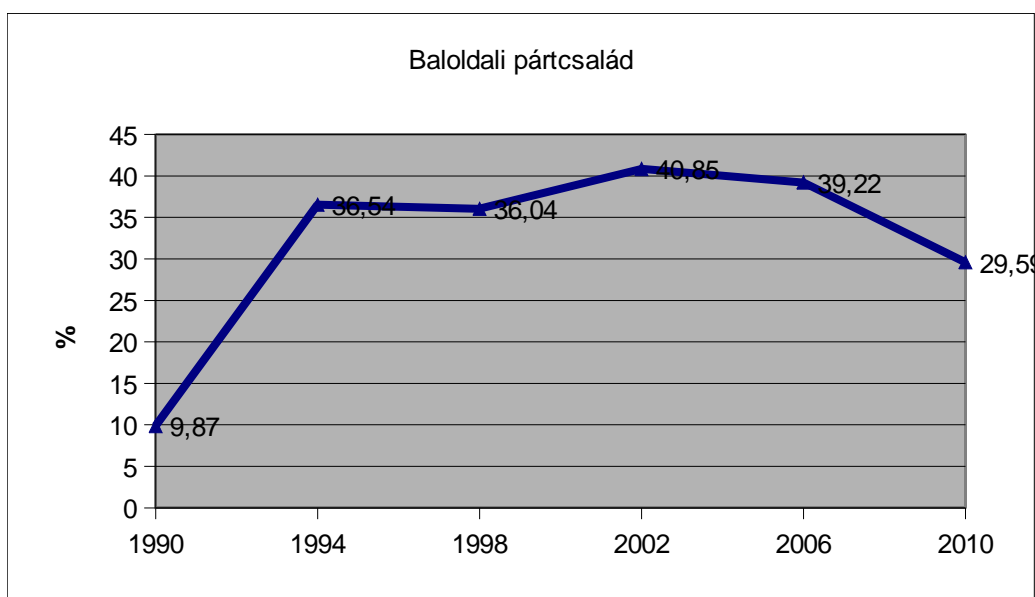
Szerepét és szavazóit meglátásom szerint az LMP vette át. Az SZDSZ kerületi 2006-os eredményei és az LMP 2010-es eredményei feltűnően egybeesnek. Bár ez a párt inkább zöld pártnak tekinthető mint liberális pártnak. „A Lehet más a politika gazdaságpolitikai értelemben baloldali, a kulturális-társadalompolitikai dimenzióban pedig liberális párt.”²⁹ „Az új pártok közül az LMP-szavazó a centrumtól egy hajszállal balra jelent meg a palettán, az egykori SZDSZ szavazókhöz hasonló pozícióban.”³⁰

2.6. Baloldali pártcsalád

	MSZP	Munkáspárt/MSZMP	MSZDP	összesen
1990	7,09%	2,14%	0,64%	9,87%
1994	33,63%	2,91%		36,54%
1998	34,09%	1,95%		36,04%
2002	40,01%	0,84%		40,85%
2006	38,54%	0,68%		39,22%
2010	29,59%			29,59%

²⁹ Bíró Nagy András – Az új pártrendszer térképe – tanulmány, 3.rész.

³⁰ Egyedi Zsolt – Szabó Andrea – Tardos Róbert: Új képlet, 2011; Egyedi – Benoit: Kritikus választás, 2010, 30. oldal;

1990-ben az antikommunista retorika karanténba zárta ezeket a pártokat. Az általános elutasítást alapvetően osztotta a társadalom jelentős része. Ez tükröződött az önkormányzati választásokon is. Eredménye látványosan alulreprezentált volt. A szociáldemokraták a kerület politikai terében sem tudták megvetni a lábukat. A szocialisták elszigeteltségből való 1990 és 1994 közötti fokozatos kikerülése és erősödése a helyi hatalom elnyerését eredményezte a második önkormányzati ciklusra. A rendszerváltás előttről is ismert helyi szereplői ebben nagy segítséget is jelentettek. 1998-ban a liberálisokkal való szoros szövetség biztosította a hatalom megőrzését számukra, amelyet a 2002-es országgyűlési választások után is meg tudtak őrizni. Ebben a párt stabilitása és a koalíciós partner is nagy segítségükre volt. Támogatottsága a stabil 35-40% közötti skálán mozgott, így a 2006-ra jelentősen megerősödő jobboldal ellenében csak az SZDSZ támogatásával tudták megőrizni a hatalmat. 2010-ben belső konfliktusai és szövetségesük elvesztése már előre vetítette a baloldal tévesztését.

A pártok Budapest XVIII. kerületi pályafutásával kapcsolatosan elmondható, hogy követik az országos támogatottsági adatokat. Sajátságos, csak erre a településre jellemző helyi jelleg nem jelent meg.

VII. A tézisek bizonyítása - összegzés

1. 1.tézis bizonyítottsága:

A vizsgált négy választás eredményeiből a tézisben megfogalmazott első pont nem egészében igazolható. A Lakatostelep kimagasló választói aktivitása mindig a kerületi átlag feletti. Az ott élők, alacsonyabb státusú lakókörnyezetük ellenére a „homo politicus” kategóriájába sorolhatók.

Ezt a telepet különvéve azonban az általános törvényszerűség valóban érvényesül.

Átlagos részvétel (%)

Választási év	Lakatostelep	Havannatelep	Szent Imre-kertváros	kerületi átlag
1994	45,22	23,16	42,92	31,55
1998	45,69	26,04	46,72	36,80

2002	54,24	34,16	54,84	46,24
2006	55,70	39,42	60,49	52,46
2010	45,14	29,21	47,90	41,51

A táblázatból jól látszik, hogy a Lakatostelep összevetve az egyik legaktívabb kertvárosi résszel mindig átlag feletti részvételt produkált, addig a Havannatelep legaktívabb körzete inkább az átlagos kerületi érték körül mozgott. Százalékpontos értékekben kifejezve a különbség az átlaghoz képest 3 – 13 százalékpont között mozgott, míg a leginaktívabb területhez képest 16 – 22 százalékpont között alakult. Eközben a magas státusú kertvárosi körzethez képest a különbségek 1 – 5 százalékpont körül alakultak. A pontos különbségek a táblázatból kiolvashatóak. A Lakatostelep eredménye sajtósági szociológiai okokra vezethető vissza, ezért ha a kerület egészét tekintjük és fenntartjuk kivételnek ezt a telepet, akkor igaz a felvetett állításunk.

2. 2.tézis bizonyítottsága:

A választás eredményekből a tézisben megfogalmazott második pont sem igazolható. Az általános törvényszerűség ugyan érvényesült két választás estében, de mind a 2002-es, mind a 2010-es választási eredményben ezzel ellentétes eredmények születtek, ahol kivételként kell értékelni az egy-egy „állva maradt” körzetet. Azonban, tekintettel az akkori sajtósági politikai klímára, a bizonyítottság hiánya mellett is kimondhatjuk, hogy kiegyensúlyozottabb politikai viszonyok esetében ez az általános elv képes érvényesülni Budapest XVIII. kerületben is.

Ezt a következő oldalon található táblázat igyekszik illusztrálni (Telepek eredményei).

3. 3.tézis bizonyítottsága:

A tézis harmadik pontját igazoltnak látom. A már előző két pontban is kiemelt Lakatostelep eredményein szeretném ezt bemutatni. A telep MSZP-s jelöltje 1998 – 2010 között mindvégig Ábrányi Béla volt. A képviselő képviselői munkájában nem történt érdemi elmozdulás 2006 és 2010 között, azonban pártja megítélésében igen. 2006-ban körzetében a szavazatok 44,37%-val nyerte el a mandátumot, ami erős, meggyőző eredmény. Legerősebb kihívója csak 36,27%-ot szerzett, mindegy 8 százalékponttal maradva le. 2010-ben az új körzetkialakítás miatt egy némiképp kertvárosi résszel is „felhígított” körzetben azonban 32,67%-al alulmaradt egy ismeretlen nevű, de kormánypárti jelölttel szemben, aki a szavazatok 47,80%-át megszerezte.

A kertvárosi elem torzító hatása ellenére is a tézis megállja a helyét, hiszen a klasszikusan telepi részeken is – bár kisebb mértékben – de vereséget szenvedett a régi ismert jelölt. Ha csak a telepi szavazókörök eredményét nézzük abban az esetben is több mint nyolc százalékponttal rosszabb eredményt ért volna el.

A személy ismertsége, elfogadottsága talán egy szoros választási küzdelem esetén billenthetne volna át a mérleg nyelvét. Azonban ezzel ellentétes példák is állnak rendelkezésünkre választástörténetünkben. 2002-ben Vada Gábor alpolgármester 18 szavazattal maradt alul az MSZP-s jelölttel szemben, és ugyancsak ebben az évben maradt alul a köztisztviselőnek örvendő elhunyt alpolgármester fia, Sonnewend László saját pártjában 19 szavazattal ugyancsak a szocialisták jelöltjével szemben.

4. 4.tézis bizonyítottsága:

Az új önkormányzati választási rendszerben a mandátumok aránya radikálisan elbillent az egyéni, - relatív többséggel megnyerhető – körzetek felé. A képviselő-testületi mandátumok 70%-át egyéni választókerületekben lehet megszerezni. Ebből következik, hogy csak az a szervezet lehet eredményes a választásokon, aki képes a lehető legtöbb egyéni

választókerületben megszerezni a győzelmet.

Az 1998-as és a 2006-os választásokat alapul véve, egy választókerületi mandátum megszerzéséhez átlagban 1998-ban a megjelent választópolgárok 40,33%-ának szavazata (összes lehetséges választópolgár 14,67%-a) volt szükséges. (A második eredmény eléréséhez 31,60%-ra volt szükség.) 2006-ban a megjelent választópolgárok 47,79%-ának szavazata (összes lehetséges választópolgár 24,39%-a) volt szükséges. (A második eredmény eléréséhez 37,70%-ra volt szükség.)

Az adott választókerületben a jelöltek száma és a mandátum megszerzéséhez szükséges szavazatszám nem mutatott szoros összefüggést. Sikerre csak a legnagyobb támogatottságú politikai szereplők képesek. A mellékelt táblázat is jól reprezentálja, hogy a kerületben 1998-tól gyakorlatilag csak az MSZP és a Fidesz volt képes erre.

Telepek eredményei

	TEVK	1998	2002	2006	TEVK	2010
Erzsébet-, Bélatelep	1	MSZP	MSZP	FIDESZ	1	FIDESZ
Havanna I.	5	MSZP	MSZP	MSZP	6	FIDESZ
Havanna II.	7	MSZP	MSZP	MSZP	7	MSZP
Havanna III.	6	MSZP	MSZP	MSZP		XXX
Szentlőrinc telep	8	MSZP	MSZP	MSZP	8	FIDESZ
Imre I.	16	MDF	MSZP	FIDESZ	12	FIDESZ
Imre II	17	MSZP	MSZP	FIDESZ	13	FIDESZ
Imre III.	18	MSZP	MSZP	FIDESZ	14	FIDESZ
Szentimre Kertváros	13	MSZP	MSZP	FIDESZ	10	FIDESZ
Szemere I.	10	MDF	MSZP	FIDESZ	4	FIDESZ
Szemere II.	12	FIDESZ	MSZP	FIDESZ		XXX
Bókaytelep	9	FIDESZ	FIDESZ	FIDESZ	9	FIDESZ
Lipták-Rendessy	2	MSZP	MSZP	MSZP	5	FIDESZ
Lónyai-Miklós	4	FIDESZ	MSZP	FIDESZ	3	FIDESZ
Gloriett	11	FIDESZ	MSZP	MSZP		XXX
Lakatos	3	MSZP	MSZP	MSZP	2	FIDESZ
Ganzkertváros	14	FIDESZ	MSZP	FIDESZ	11	FIDESZ
Alacska+Imre	15	MSZP	MSZP	MSZP		XXX
		18	18	18		14

Mivel a kompenzációs képessége az új rendszernek a felére csökkent (12-ről 6-ra), a kisebb pártokat foci kifejezéssel a kispadra tolja, hiszen támogatóik a település területén szórta helyezkednek el, így egyéni körzetből képviselőt nem tudnak küldeni, listáról pedig szerencsés esetben egy-két jelöltjük szerezhethet mandátumot. Súlyuk csak abban az esetben nőhet meg, ha a rivális nagyok között mandátumegyenlőség alakulna ki.

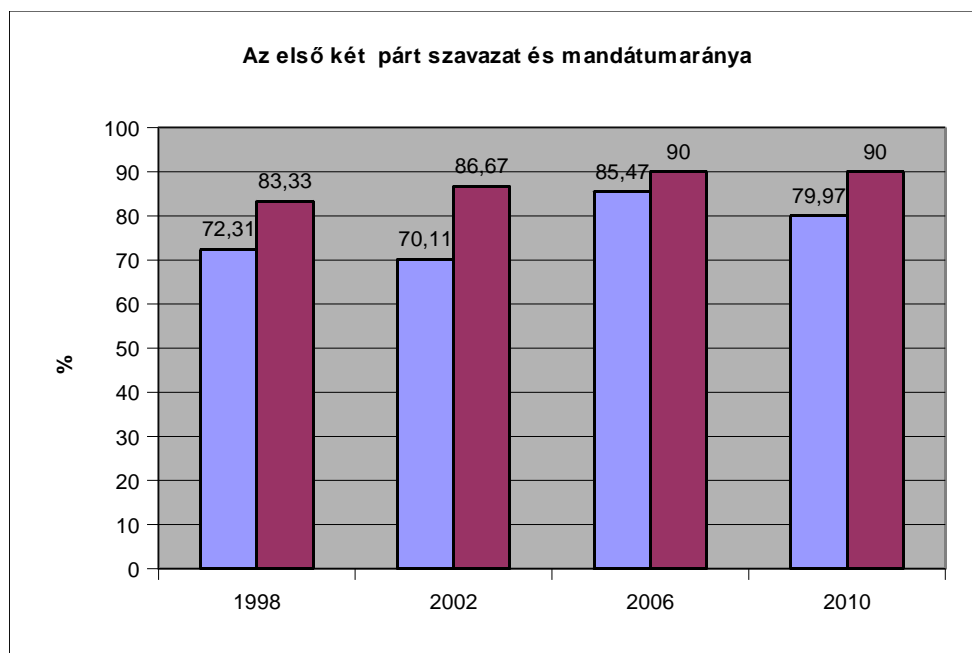
Ilyen „segédpárti” szereplő lehetséges mind a baloldalon (DK, PM2014, LMP?), mind a jobb oldalon (Jobbik, MDF). Bár, az, hogy – a Jobbikon kívül, – melyik szereplő lesz képes helyi szinten elérni az egy mandátumhoz szükséges szavazat mennyiségét újabb kérdéseket vet fel.

Módosíthat az erőviszonyokon az is, ha választási szövetségek jönnek létre a jelölő szervezetek között, így hozva létre kedvezőbb helyzetet. Veszélyként azonban itt is jelen van, hogy a választópolgár számára mennyire elfogadható egy esetleges ilyen kényszer, ahol a saját maga által preferált párt vagy jelölő szervezet helyett egy másik támogatására buzdítják.

Az előbbi táblázatból jól kiolvasható, hogy míg az MSZP mindig biztosan győzött a Havannatelep déli körzetben, ott még 2010-ben is eredményes volt, ugyanígy a Fidesz is minden körülmények között győzött a Bókaytelepen. Ez az a két körzet ahol bizonyosra vehető 2014-ben is a végeredmény. Amennyiben ehhez hozzávesszük azt az általános elvet, hogy azt alacsonyabb státusú területeken inkább a bal, míg a magasabb státusú területeken a jobb oldallal szimpatizálnak a választópolgárok, úgy kimondhatjuk, hogy az MSZP

eredményes lehet még a Lakatostelepen, Havannatelep északi körzetében a Szentlőrinc-Gloriett telep körzetében és a Lipták-Rendessy telepen, míg a Fidesz eredményes lehet a Szent Imre-kertvárosban, a Ganzkertvárosban, Szemeretelepen és a Lónyai-Miklós telepen. Ezen a választási körzetek eredménye is viszonylag biztosra vehető. A táblázatban látható módon az adott oldal túlnyomó részben (legalább az esetek kétharmadában) megszerezte az ottani mandátumot, amennyiben érvényes lesz igaz az az állítás, hogy a választásokon megnyilvánuló politikai pártválasztásnak komoly kontinuitása van.

A többséghez 10 képviselői mandátum és egy győztes polgármesterjelölt szükséges. A fentebb leírt, papírforma szerinti eredménynél, a fennmaradó négy körzet lesz az amelyben eldől, hogy ki lesz többségben 2014-től a képviselő-testületben. Tekintettel arra, hogy a két nagy párt az öt-öt elbukott körzettel tetemes szavazatot fog átvinni a kompenzációs listára, így onnan mindenképpen részesülni fog még legalább egy-egy mandátummal. A Jobbik biztosan hozni fogja a 2010-ben már megszerzett egy mandátumát, de erősödése esetén akár két mandátum elérésére is esélyessé válhat. Így a négy bizonytalan sorsú EVK-n túl reálisan összesen két listás mandátum sorsa bizonytalan. A hat mandátumból négyen bizonyosan a két nagy párt osztják majd, aminek következménye egy kompenzációs mandátum a négy EVK többségében vesztes javára. Ebből következően egyetlen mandátum sorsát nem lehet realizálni, amely juthat valamelyik sikeres kampányt folytató kis pártra, de lehetséges az is, hogy ezen is a két nagy párt fog osztani, attól függően, hogy a szavazatok mennyire fognak koncentrálni a két legnagyobb jelölő szervezethez. Ennek eddigi trendjét mutatja a következő diagram.

A diagram alapján arra következtethetünk, nem valószínű az, hogy kiszorulna bármilyen harmadik, akár negyedik erő képviseltől, azaz beállna valamifajta kvázi kétpártrendszer az önkormányzat életébe. Sokkal valószínűbb az, hogy legalább egy erő még a választási rendszer kompenzációs potenciálját kihasználva részesül mandátumból. A Jobbik 2010-ben 3.234 szavazattal, míg az LMP 2.216 szavazattal szerzett ilyen mandátumot. Tekintettel arra, hogy a két nagy párt arányos EVK eredmények esetén nagyságrendileg a szavazatainak 40%-át képes felhalmozni a kompenzációs listán, amely 2010-ben 9.637 szavazatot volt (2010-es adatokat alapul véve nagyságrendileg 15 ezer szavazatot).

A példa 16.500 olyan szavazatot feltételez, amely eléri az egy mandátum eléréséhez

szükséges minimumot. Azt kívántam érzékeltetni, hogy nagyságrendileg a 2010-es eredményekkel megegyező szavazat mennyiséggel miként alakulhat a mandátumkiosztás. A kiosztás formulája (Saint Laguë) alapján A párt 2; B párt 2; C és D párt 1-1 kompenzációs mandátumot szerez. (lásd táblázatok). Fontos megemlíteni még, hogy A párt amennyiben 8000 szavazatot halmozna fel (ezzel megnövelve a kompenzációsban megjelenő szavazatok számát 18.500-ra) a kompenzációs listájára, még mindig csak két mandátumot szerezne (B tábla). A mandátumarány 8334 szavazatnál billenne csak el A párt javára. Ez viszont azt feltételezi, hogy a kompenzációs rendszerbe került szavazatok legalább felét birtokolja! Egy kis jelölőszervezetnek az egy mandátum elnyeréséhez szavazóköronként legalább 20-25 szavazatra van szüksége.

A tábla	A	B	C	D
1	6000	5000	3000	2500
3	2000	1666,6	1000	833,3
5	1200	1000	600	500
7	857,1	714,2	428,6	357,1

B tábla	A	B	C	D
1	8000	5000	3000	2500
3	2666,6	1666,6	1000	833,3
5	1600	1000	600	500
7	1142,8	714,2	428,6	357,1

Amennyiben csak három résztvevő osztozik a kompenzációs listán akkor az új mandátumeloszlási arányt eredményezhet.

	A	B	C
1	9000	4000	2500
3	3000	1333,333	833,3333
5	1800	800	500
7	1285,714	571,4286	357,1429

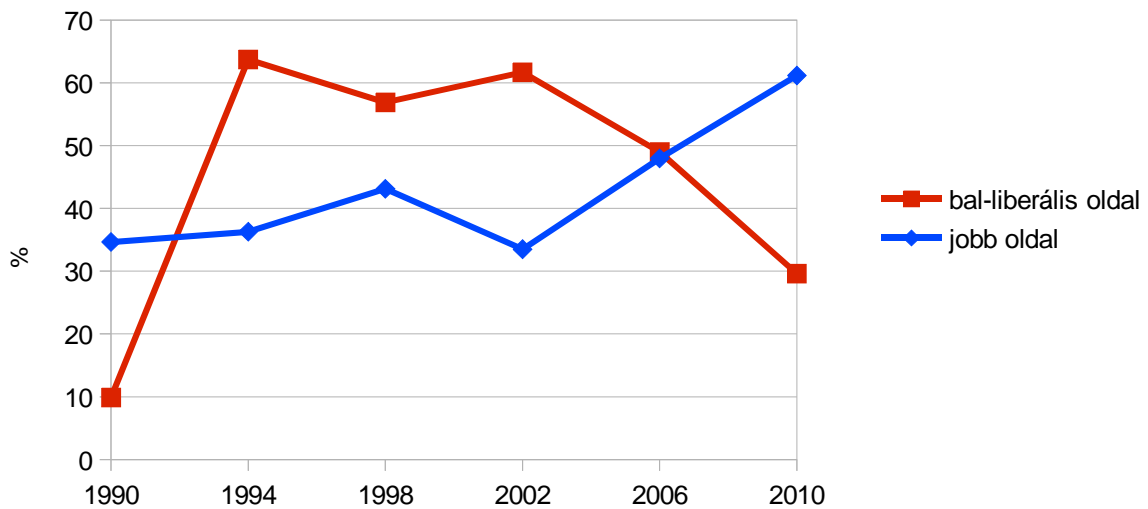
Ebben az esetben 3-2-1 arányban osztoznának a kompenzációs mandátumokon.

A diagramból kiolvasható azonban az is, hogy a választójogi törvény 2010-es változását megelőzően is a kerületben a mandátumok 90%-át már a két nagy párt szerezte meg, azaz a választójogi törvénytől függetlenül kialakult a választói akaratok erős tömbösödése. Ennek a trendnek a változására jelenleg semmi nem utal.

„A programismereten és értékválasztáson alapuló választás legmeghatározóbb tényezővé válása vélhetően a jövőben sem több egy utópiánál, hiszen a rengeteg információ összegyűjtése annyi ráfordított időt és energiát igényelne a választótól, amennyi aligha áll széles tömegek rendelkezésére.”³¹

³¹ Bíró Nagy András – Az új pártrendszer térképe – tanulmány, 2. rész.

A politikai bal és jobb erőviszonyainak alakulása

Valószínűsíthető, hogy 2014-re a bal-jobb erőviszonyban kiegyenlítődés következik be, ezért a mandátumok számításánál is arányosabb értékekkel érdemes számolni.

Az eddigiek tükrében a 2010-es választáshoz képest mindenképp egy sokkal kiegyenlítettebb választási eredményt prognosztizálok, ahol az MSZP 5 körzetben biztosan győzedelmeskedik, és a Fidesz ugyancsak 5 körzetben stabil győzelmet arat. 4 körzetben szoros választási eredmény születhet. Itt az eredményben meghatározó lesz, hogy a jelöltek milyen helyi ismertséggel bírnak, a véletlen, illetve esetleges váratlan esemény kinek fog kedvezni, melyik pártnak lesz eredményesebb a mozgósítása. A ma kirajzolódó politikai környezet alapján amennyiben az MSZP képes is lesz az egyéni választókörzetek többségében (8) győzedelmeskedni, abban az esetben is nehéz helyzetbe lesz, hiszen minimálisan számíthat más bejutó bal oldali szervezet támogatására, így a képviselő-testületi többséget csak nagyobb arányú választókörzeti győzelemmel (9, 10), vagy különösen szerencsés körülmények között lesz képes megszerezni.

A Fidesz önálló városvezetéséhez hasonló egyéni körzeti sikeres eredmények szükségesek, vagy kényes koalícióba kényszerül a mai tudásunk szerint biztos bejutónak számító Jobbikkal.

VIII. Befejezés

A téma sokrétűségéből adódóan, számos szempontot nem tudtam vizsgálni. Önmagában a szavazóköri és választási térképek változásáról, vagy a választások jogi igazgatási hátteréről lehetett volna bővebben írni. Ezek egy későbbi kutatás tárgyát fogják képezni. Munkámmal az 1998 – 2010 közötti választási események történeti megközelítését, bemutatását és elemzését kívántam elvégezni, hogy azok eredményeiből vonjak le általános, valamint és 2014-re vonatkozó következtetéseket.

Mindezek mellett remélem, hogy ezzel az összefoglalással is hozzájárulok a keletkezett információk rendezett megismeréséhez.

IX. Irodalom

- Gallai Sándor – Török Gábor: Politika és politikatudomány e-tk. Budapest 2003;
- Feitl István – Ignác Károly: Önkormányzati választások Budapesten 1867-2010, Napvilág Kiadó 2010;
- Bíró Nagy András – Az új pártrendszer térképe, tanulmány – 2011;
- Egyedi Zsolt – Szabó Andrea – Tardos Róbert: Új képlet, 2011; Egyedi – Benoit: Kritikus választás, 2010;
- Enyedi Zsolt: Magyar választáskutatási Program Tanulmányok, 7. A befagyott felszín és ami alatta van;
- Választási füzetek 91. – Az önkormányzás jogi alapjai, a képviselői tisztségek összeférhetetlenségi szabályai, Belügyminisztérium/OVI, Budapest, 2002;
- Budapest Főváros Levéltár – választástörténeti archívum;
- Politikatudományi szemle 2002. 1-2. szám;
- Városkép újság (helyi) 1991-2010;
- Peremváros újság (helyi) 1990;
- valasztas.hu (honlap)
- wikipedia.org (honlap)